

- Skupština i martovska kriza
- Partnerstvo kosovskih institucija i međunarodne zajednice
- Politika za omladinu i obrazovanje
- Kako učiniti da tri jezika govore jednim zakonodavnim glasom?

Uvodnik

Oporavak od kolapsa

U utorak 16. marta, Priština je ugledala svoje prvo "parlamentarno veče." Skupštinski poslanici, ministri, politički savetnici, kao i predstavnici međunarodne zajednice i civilnog društva okupili su se u srdačnoj atmosferi. Dobrodošla inicijativa planirana je kao forum za neformalne političke diskusije, kao predhodnica plenarnog zasedanja Skupštine sledećeg dana. Međutim, istovremeno se dramatično razvijala jedna od najgorih kriza još od 1999.

Tog dana, kosovski Srbi, stanovnici sela Čaglavica blokirali su glavni put prema Skoplju, protestujući zbog nedavne pucnjave iz vozila kada je ranjen jedan lokalni stanovnik. Iste večeri na severu, u selu Čabar, tri dečaka kosovskih Albanaca utopilo se u reci Ibar. Ova dva različita incidenta inicirala su tri dana uzastopnih nereda. Nasilje se raširilo u celom Kosovu, usmereno uglavnom protiv kosovskih Srba, ali isto tako i protiv drugih zajednica i UNMIK-a.

Međunarodna zajednica i kosovski političari su bili iznenađeni eksplozijom i obimom nasilja. Na veče 17. marta viši kosovski lideri sastali su se sa SPGS i zemljama članicama grupe Kvinta i apelovali da se zaustavi nasilje, ističući da sva pitanja treba rešavati preko institucija. U početku, neki političari sa centralnog nivoa iskoristili su proteste kako bi ilustrovali svoje dugotrajne pritužbe na međunarodnu zajednicu. Razni članovi skupštine i ministri pokušali su da zaustave nasilje tako što su obilazili opštine, partijske ogranke, partijske aktiviste i lokalne medije. Pošto su ključni akteri međunarodne zajednice izrazili nezadovoljstvo jer su zapazili lošu reakciju i nedostatak liderstva kod nekih vodećih kosovskih političara tokom i odmah posle krize, predsednik Skupštine Daci dao je izvanrednu uvodnu reč pred plenarnom sednicom Skupštine 25. marta, kada je kategorično osudio svo nasilje, posebno nasilje nad Srbima i Aškalijama, nad srpskim kućama i pravoslavnim crkvama. On je dao podršku vladinoj inicijativi da se obrazuje fond za popravku štete. Političari kosovskih Srba su tokom krize nestali sa scene i ustupili mesto beogradskim zvaničnicima. Razni analitički izveštaji opisali su kako određeni delovi međunarodnog bezbednosnog aparata na Kosovu nisu mogli da kontrolišu situaciju.

Razlozi koji su doveli do kolapsa društva su razni i kompleksni. Kosovo se još uvek bori sa mnogo problema i postoji dosta razloga da građani budu nezadovoljni. Ima malo slobodnih radnih mesta i ekonomija ne raste dovoljno brzo da bi podržala mladu populaciju. Političke nesuglasice između UNMIK-a i kosovskih institucija oslabile su kredibilitet svih vladajućih institucija i, s druge strane, stvorile utisak da Kosovo ne ide nikuda i ne može da ponudi budućnost svojoj omladini. Eksplozija nasilja marta meseca otkrila je da je društvo u dubokim nevoljama, da nedostaju jake institucije i da ova kultura nije u stanju da absorbuje šokove, da sredi svoju traumatiranu omladinu i obuzda svoje nasilničke kriminalne grupacije.

Zatim, tu je i stalno prisutno pitanje konačnog statusa Kosova. Stalno prisutna neizvesnost je daleko od toga da bude korisna i dovede do stabilnosti. Dok je međunarodna zajednica razvila svoju glavnu politiku "standardi pre statusa", kosovski lideri traže više nadležnosti koje bi iskoristili za rešavanje sve većih socijalnih, ekonomskih ili institucionalnih problema, i na taj način bi ispunili standarde.

Posle martovske krize, SPGS je ponudio veće partnerstvo između kosovskih institucija i međunarodne zajednice. Plan za sprovođenje standarda ističe detalje puta koji nam predstoji: ciljeve, dužnosti svih, vremenski okvir i procenu. Ovaj plan kosovskim liderima nudi mehanizme za rešavanje rastućih socijalnih, ekonomskih i institucionalnih problema. Nažalost, političari kosovskih Srba nisu hteli da učestvuju u vitalnim političkim procesima, iako to direktno utiče na njihove zajednice.

Da se spreči budući kolaps većih razmera kosovske institucije se moraju ojačati i obezbediti perspektiva za razvoj mladih. Kao deo ovih nastojanja – iako je to već ranije pripremljeno – premijer je počeo da otvara nove kancelarije koje će se baviti pitanjima rezervisanih nadležnosti o kojima će početi intenzivne konsultacije između UNMIK-a i kabineta premijera. OEBS i partnerske organizacije u "Inicijativi za podršku skupštini" obavili su nekoliko konsultacija sa liderima u Skupštini i pojedinim članovima da bi preispitali njihov rad i produbili partnerstvo sa ovom institucijom. Sama Skupština obrazovala je komisiju za istragu martovske krize. Ministarstva i javna administracija će morati više da se usredsrede na sprovođenje usvojenog zakonodavstva, čime će osigurati vladavinu prava.

"Oporavak od kolapsa" znači popravka štete načinjene tokom martovske krize i razvijanje novih mehanizama za jačanje političke vlasti i potpuno funkcionisanje kosovskih institucija. A za ovo je potrebno da se vrši nadgledanje, razvijaju kapaciteti i da se preuzmu političke odgovornosti.

*Franklin De Vrieze,
Koordinator Inicijative za podršku skupštini*

Moramo da nađemo samo i jedino - istinu

Istražujući prvu istinsku socijalnu krizu na Kosovu od nastanka Privremenih institucija samouprave, Skupština Kosova uspostavila je istražni odbor martovske krize. Profesor Alush Gashi, član ovog odbora, je sa SIP kometarisao pionirski rad ovog komiteta.

Uli Steinle, OEBS

Profesore Gashi, šta je zadatak istražnog odbora?

Na prvom sastanku skupštine posle tragičnih događaja koji su se iznenada desili na Kosovu, skupština je diskutovala o ideji ad hoc uspostavljanja istražnog odbora, što je kasnije odobreno 9. aprila. U skladu sa pismenom odlukom sa plenarne sednice naš mandat je istraživanje razloga i posledica događaja 17. i 18. marta. Dakle, fokus je na stvarnim događajima, ali takođe ćemo određeno vreme provesti analizirajući uzroke i posledice. U planu rada se predviđaju i intervjui sa PIS i internacionalnim predstavnicima na visokom položaju kao i sa vođama zajednica, građanima i civilnim društvom.

Sada kad je odbor uspostavljen, koje su vaše neposredne aktivnosti?

U prvoj fazi smo prikupili sve izveštaje kao i istragu događaja koji se tiču PIS i građana Kosova, kao što je nedostak protezanja suvereniteta UNMIK-a na celu teritoriju Kosova. Pošto je ovo prvi skupštinski istražni odbor morali smo da konsultujemo druge evropske skupštine u cilju ispitivanja njihovih procedura u sličnim aktivnostima. Iskoristili smo usluge Inicijative za podrške skupštini (ASI) i stručnost Holandske Skupštine, Albanske Skupštine i drugih u cilju pravljenja nacrtu poslovnika, koju planiramo da predložimo skupštini kao amandmane trenutnim proceduralnim pravilima za buduće istražne odbore.

Institucija istražnog odbora je nova za Skupštinu Kosova. Šta mislite da će biti najveći izazov sa kojim će se odbor suočiti?

Kako je ovo prvi put da se dešava skupštinska istraga, moramo da osiguramo i demonstriramo da je naša ciljna aktivnost da saznamo istinu i samo istinu. Moramo takođe da osiguramo da ovo ne bude ni na koj način policiska istraga. Ovo je parlamentarna istraga. Svoje predloge ćemo ponuditi plenarnoj sednici.

Kakvu vam podršku pruža skupštinski sekretarijat i drugi članovi skupštine?

Zbog trenutnih poteškoća u skupštini, koje se tiču prostora i nedovoljnog broja osoblja, sekretarijat i predsedništvo skupštine dalo je sve od sebe da nam omogući jednog zakonskog savetnika i tehničko osoblje. Takođe postoji poteškoća u svakodnevnom radu zbog nedostatka prostorija, ali to je realnost kosovskih PIS.

Koliko će dugo po vašem mišljenju trajati rad odbora do konačnog izveštaja?

Opseg istrage je veoma veliki i potrebno je da bude precizan i veoma sveobuhvatan bez spoljašnjeg političkog uticaja. Dakle, potrebno je više vremena od predviđenih mesec dana koje je skupština dala.

Šta izveštaj odbora može da doda već postojećoj analizi?

To je skupštinska istraga, a ne izveštaj koji se fokusira na spoljašnjost. To mora da

bude izveštaj izabranih ljudi a ne angažovanih istražitelja ili individua sa filozofijom poricanja, koji po-kazuju prstom ka drugoj strani da bi imali izgovor. Ne verujem da je to duplikat istrage. Skupština će analizirati pitanje šire od fizičke destrukcije koja se desila.

Da li će odbor pozvati predstavnike međunarodne zajednice, npr. CIVPOL, UNMIK i KFOR da svedoče?

Zamolice ih za mogućnost da sa nama podele svoje mišljenje.

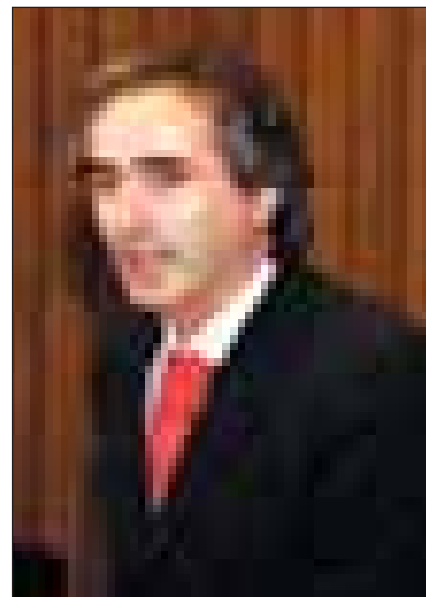
Uslovi pod kojima to može da bude urađeno su diskutabilni.

Kako mislite da omogućite da mišljenje srpske zajednice ima svoj glas u skupštini, pošto KP i dalje bojkotuje rad skupštine?

Oni su deo kosovskih institucija i od njih očekujemo da se odgovorno ponašaju. Posetićemo srpske zajednice i druge manjine na Kosovu i saslušaćemo njihova mišljenja.

Da li mislite da će izveštaj odbora biti prihvatljiv za sve političke grupe u skupštini uključujući KP?

Naša dužnost je da pripreмимо izveštaj koji je pouzdan i podržan dokumentima za plenarnu sednicu. Onda od članova skupštine zavisi da analiziraju, diskutuju i odluče – što je njihova dužnost. Naš mandat je započeo sa skupštinskom odlukom i završićemo skupštinskom odlukom, koja pred-

Alush Gashi

tavlja prihvatanje ili odbacivanje izveštaja.

Vas odbor ima pionirski zadatak, kao prvi istražni odbor skupštine. Da li ga vidite kao model i da li se nadate da će postati institucionalizovan u okviru skupštine?

U odboru postoji odluka da damo sve od sebe u uspostavljanju dobrih procedura kao i kulture saradnje tokom istrage i biće nam čast ako predstavlja doprinos kao model za buduće odbore.

Članovi istraživačkog odbora:

Alush Gashi, LDK
Nekibe Kelmendi, LDK
Hydajet Hyseni, PDL
Zylfije Hundozi, AAK
Gani Sadik, KDTP-OC

"Hajde da radimo zajedno"

9. marta 2004. Specijalni predstavnik Generalnog sekretara, Harri Holkeri se obratio parlamentu Kosova na vanrednoj sednici posvećenoj martovskoj krizi. Sledi tekst njegovog govora.

Ovo su teški dani za Kosovo. Pre tri nedelje smo iskusili događaje koji su bili užasni i šokirajući. Zbog nasilja se danas nama nisu pridružili prestavnici srpske zajednice, ovde na mestu na koje imaju puno pravo, da budu sa nama razgovarajući o našoj zajedničkoj budućnosti. Žao mi je zbog toga.

Dva dana brutalnog nasilja odnela su 19 života, 730 kuća, 29 crkava i manastira je uništeno – mnogi religiozni objekti bili proglašeni delom kulturnog nasleđa celog čovečanstva – oštećeni su ili uništeni i više od 4000 ljudi na Kosovu je isterano iz svojih domova. Saosećam sa svima koji su propatili kroz ove užasne događaje uključujući i familije nedužne dece koja su se udavila u Mitrovici. Izražavam moje saučešće familijama onih koji su izgubili živote u besmislenom nasilju. Ljudi Kosova poznaju bol usled nasilja iz svog sopstvenog gorkog - i skorašnjeg - iskustva. Nasilje iz 1999. godine je dovelo međunarodnu zajednicu da ljudima Kosova pomogne kako bi se oporavili od te tragedije. Sada, pet godina kasnije ponovljeno nasilje preti da uništi investicije ljudi Kosova i njihovih međunarodnih prijatelja.

Posetio sam mesta koja su uništena, razgovarao sam sa žrtvama i razgovarao sa stanovnicima Kosova. Znam da u nasilju nisu učestvovali svi građani Kosova. To je bilo delo male grupe ljudi koji imaju sopstvenu shemu za Kosovo. Njihova shema je Kosovo ne kojem vladaju uz nasilje

i ucene držeći ljude Kosova kao taoce svojih ciljeva.

Ne sme im se dopustiti da sprovedu svoju shemu. Radeći zajedno mi ćemo ih poraziti. Nasilje, bez obzira na motiv, bez obzira na to ko je žrtva mora da bude apsolutno osuđeno. Oni koji se njime koriste treba da budu izvedeni pred lice pravde. Oni koji ga ohrabruju moraju da budu izolovani, totalno.

Pravi lideri Kosova ovo znaju. Oni su već pokazali žrtvama nasilja da će pristojni i odgovorni kosovski ljudi popraviti fizičku štetu koja je prouzrokovana na kućama i svetilištima. Pravi kosovski lideri isto tako znaju da oštećenja pričinjena kosovskom duhu moraju da budu obnovljena. Oni su već izašli pred narod sa porukom pomirenja i izgradnje socijalne harmonije.

Mi u UNMIK-u, vi ovde uskupštini, politički lideri i vladini zvaničnici, svi smo zajedno u ovome. Postoji samo jedan put napred za nas, a to je da naučimo i odmaknemo napred od ovog poraza radeći zajedno. Svi mi imamo odgovornost koju moramo da preuzmemo.

UNMIK zna svoju ulogu. Mi ćemo pronaći i izvesti pred lice pravde one koji su koristili nasilje. Policijske istrage su već dovele do tog da se mnogi počinioi martovskog nasilja kazne. Još će njih biti izvedeno pred sud zbog njihovih zločina.

Moramo da učimo iz onoga što se desilo. Naimenovala se organ za reviziju pod neza-

SPGS Harri Holkeri

visnim vođstvom, kako bi sagledao i UNMIK-ov odgovor na nasilje. Njegove preporuke sprovedemo u delo.

UNMIK takođe prihvata svoju odgovornost u stvaranju ekonomskih mogućnosti koje svi ljudi Kosova sa pravom zahtevaju. Ja se obavežujem da ću nastaviti sa nastojanjima na napretku procesa privatizacije

koji će izaći u susret zahtevima. To ću raditi u saradnji sa kosovskom vladom.

Put napred sa ove tačke može da bude težak, ali je jasan. Pre pet meseci put budućnosti za Kosovo bio je zacrtan. Najava datuma ponovnog razmatranja kosovskog statusa stavljena do znanja kao nikad do tada, put napred i ruta prihvaćeni od

strane kosovskih lidera, Saveta Bezbednosti, Evropske Unije i svih kosovskih prijatelja i podržavaoca.

U decembru smo premijer Kosova i ja, pridruženi mnogim kosovskim političkim liderima postavili viziju budućnosti u "Standardima za Kosovo". Ova vizija je bila jednostavnim jezikom objašnjena. Standardi opisuju demokratsko društvo sa vladavinom zakona koji štite sve građane; poštovanje bogate kosovske kulturne i etničke raznolikosti; stabilnost i prosperitetne mogućnosti koje nudi pristojan život za sve. To je vizija koja jednom ispunjena vodi Kosovo u svetliju budućnost u Evropu i svetsku zajednici.

Prošle nedelje mi se premijer Rexhepi pridružio u predstavljanju Plana za sprovođenje standarda. Ovaj plan postavlja jasne korake koji treba da budu preduzeti da bi vizija bila postignuta. Ova plan će biti težak posao, ali se može postići. Znam da su pravi kosovski lideri determinisani, kao što sam i ja, da treba da se krenemo napred kako bi postigli viziju za Kosovo kakvu njegovi žitelji žele.

Ne razumeju i podržavaju svi izabrani kosovski lideri tu viziju. Neki od njih promovisu netoleranciju i ponekad čak aplaudiraju onima koji su koristili nasilje.

Neki čak zovu ove kriminalce herojima. Neki od njih su se zaista pridružili otporu protiv represivnog i brutalnog režima pre 1999. Međutim, postoji razlika između borbe protiv opresije i napada na nedužne. Mi svi treba da shvatimo da ovi ljudi rade protiv budućnosti Kosova, protiv ljudi Kosova i da oni treba da budu odbačeni.

SPGS Holkeri, Predsednik Rugova, premijer Redžepi i članovi skupštine

Heroji koje Kosovo danas treba su ljudi koji su spremni da izgrade novo društvo koje će imati budućnost u Evropi.

Građani Kosova će imati priluku da ih podrže kada budu birali novu Kosovsku Skupštinu 23. oktobra ove godine. To će biti signal koji će prijatelji Kosova dočekati sa dobrodošlicom i aplauzima.

Sretan sam što mogu da kažem da Kosovo još uvek ima mnogo prijatelja. Postete koje smo imali posle nasilja u martu od strane Generalnog sekretara NATO-a, lidera Evropske Unije, predstavnika SAD pokazuju nam da oni žele da nam pomognu u postizanju vizije "Standardi za Kosovo". Najava gospodina Grossmana o "Grupi za podršku Kosovu" će nam pomoći da idemo napred prema danu kada ćemo početi da

razmišljamo o budućem mestu Kosova u Evropi i svetu.

To mesto će biti definisano time kako postizemo standarde. Progres će obezbediti sigurno i stabilno Kosovo, njegovi narodi će biti u miru jedni sa drugima, Kosovo u stabilnim odnosima sa svojim susedima. Ali, ako nema progresa nesigurnost će se nastaviti, nudeći jednu budućnost svim ljudima Kosova.

Postoje glasovi koji kažu da nije moguće da zajednice na Kosovu žive zajedno u miru. Oni ukazuju na martovsko nasilje i mnoge druge akte nasilja uperene protivne jedne ili druge zajednice. Zahtevaju podelu; misle da podeljeno Kosovo predstavlja jedinu mogućnost da se krene napred.

To je put očajja. Nema budućnosti ni za koga, ni za jednu zajed-

nicu unutar podeljenog Kosova. Međutim, mi treba da potvrdimo da je naša vizija prava, stvaranjem pozitivnih činjenica. Pozitivne činjenice koje treba da stvorimo su dobro definisane. Ove pozitivne činjenice su "Standardi za Kosovo."

Put napred neće biti lak. Skoro svi na Kosovu poznaju bol usled počinjenog nasilja. Veliki broj njih zna koliko je siromaštvo teško. Zajednički rad je jedini način da se suočimo sa pravim bolom i teškoćama.

Moja poruka vama, moja poruka svim stanovnicima Kosova je da nastavite da radite prema ovoj viziji. Ja sam vaš partner. Sa međunarodnom zajednicom na mojoj strani pružam ruku prema vama tako da možemo da izgradimo Kosovo koje vi želite i trebate. Hajde da radimo zajedno.

Kosovske partije i lideri o martovskom nasilju i tokom tih dešavanja

SPGS, lideri Kosova, KFOR i države Kvinta na TV apelu o 17. martu

Kako se sigurnosna situacija na Kosovu dramatično pogoršavala i posebno kada su Albanci napali srpske i neke romske zajednice, sve oči su bile uperene na reakciju kosovskih lidera i institucija na tragična dešavanja. Dole je kraći sažetak najinteresantnijih izjava kosovskih političara. Tekst uključuje izjave većine međunarodnih aktera uključenih u politiku Kosova što može doprineti boljem razumevanju načina na koji su se odlučioi pozabavili krizom.

Vlada se sastala 17. marta radi vanrednog zasedanja zbog nasilja širom Kosova. Vlada je tražila od SPGS Holkerija da organizuje sastanak između svih relevantnih aktera (KFOR, UNMIK, PIS). **Premijer Bajram Redžepi** je apelovao na građane da ostanu mirni uprkos svim emocijama oko predhodnog neuspeha. Vlada je izrazila žaljenje

zbog tragične smrti troje dece u Čabru, koja su posledica etničke mržnje. Sva dešavanja počevši sa granatiranjem kuće predsednika Rugove, preko davljenja dece do nemira 17. marta premijer je nazvao 'ciklusom nasilja' i pozvao sve odgovorne vlasti da učine sve što je u njihovoj mogućnosti kako bi osvetlili okolnosti svih događaja.

SPGS Hari Holkeri, predstavnik QUINT država na Kosovu, i kosovski (albanski) lideri o 17. martu: "Prethodnih 48 sati bili su užasni i pravi su šok za narod Kosova. Mi u potpunosti saosećamo sa porodicama onih koji su umrli ili su zadobili povrede. Ali nasilje mora da prestane i to odmah. Nema izgovora za bilo koji napad ili drugi vid osвете. Nikada nema razloga za napad ili zastrašivanje komšija. Takvi postupci su neprihvatljivi.

Sramota su za sve nas. Onima po ulicama ili barikadama, i drugim učesnicima demonstracija, poručujemo: "idite kući odmah". Policija i KFOR će se pobrinuti o bezbednosti na Kosovu i njima se mora omogućiti da obavljaju svoj posao. Današnji događaji i oni predhodnih dana će se istražiti, i oni koji su odgovorni za smrtno slučajevе i nasilje biće pravno gonjeni. Došli smo daleko u izgradnji društva za sve zajednice i etničke grupe na Kosovu. Ne možemo dopustiti da sav taj trud i dobra volja budu uništeni za nekoliko sati. Vreme je da svako preuzme odgovornost na sebe i radi na izgradnji mirnog društva za sve. Štampa mora postupiti odgovorno i nesme da potkrepljuje tenzije neosnovanim izjavama i nepravilnim izveštavanjem. U najboljem je interesu građana

Kosova da red i mir prevladaju i da se ljudi vrate svojim porodicama i kućama."

Izjava za štampu LDK-a 17. marta: "LDK izražava žaljenje i brigu sa situaciju u Mitrovici i drugim delovima Kosova. LDK traži od odgovornih tela reda i zakona (KFOR-a i UN policije) da pokažu adekvatan nivo odgovornosti i sprovedu potrebne mere kako bi sprečili dalju eskalaciju ove situacije. LDK apeluje na sve građane Kosova da ostanu mirni i svim sredstvima doprinesu normalizaciji situacije. LDK izražava saučesće porodicama utopljenе dece na reci Ibar i porodicama onih koji su izgubili živote tokom nasilja."

Izjava za štampu PDK-a 17. marta: "Organizovano nasilje paralelnih struktura vođenih iz Srbije i njihova politika dobili su zlokobnu

dimenziju ubistvom troje dece na reci Ibar ... Netolerancija je dostigla svoj vrhubac i ozlojeđenost kosovskih građana je legitimna... Srbi zlopotrebljavaju dobru volju kosovskih Albanaca da stvore društvo jednako za sve. Dešavanja od pre dve noći i ona od juče to dokazuju. Nije istina da Srbi nisu u mogućnosti da se integrišu, oni ne žele da se integrišu u kosovsko društvo. Iako je prošlo pet godina od kada je rat završen, oni ostaju privrženi nasilju protiv Albanaca. Ovo se ne može više tolerisati. PDK je spreman da prati politiku u kojoj su svi ravnopravni pred zakonom."

Izjava za štampu AAK-a 17. marta: "AAK ne prihvata situaciju koju su stvorile paralelne strukture i kriminalne bande. AAK smatra da su srpske paralelne strukture na Kosovu glavni faktor koji je doveo do situacije na Kosovu ... Ove strukture i kriminalne bande su podsticale ilegalne aktivnosti i ubistva kosovskih građana. Tolerisanje paralelnih struktura i kriminalnih bandi od strane UNMIK-a i KFOR-a je pogrešna politika, koja je samo pogoršala i koja će dalje destabilizovati situaciju na Kosovu. Mi tražimo od KFOR-a da zatvori granicu sa Srbijom na severu Mitrovice i onemogući ulazak srpskih kriminalnih bandi na Kosovo. Uprkos nelegalnim aktivnostima Srba iz Gračanice i Lapljeg sela, mi apelujemo na građane da se vrate kućama i da ne doprinose pogoršanju situacije."

Izjava za štampu glavnog štaba KZK 18. marta: "KZK štab je puno zabrinut situacijom u Mitrovici i Čaglavici. KZK je izrazila duboko žaljenje porodicama poginulih osoba i želi brz oporavak ranjenima. Iako je KZK svestan da to prevazilazi

nadležnosti, radi smirenja situacije, KZK štab poziva kosovske građane da sačuvaju samokontrolu i hladnokrvnost u ovoj vanrednoj situaciji. Ljudski životi su nama najvrednija stvar, tako da, mi moramo dati sve od sebe da zaštitimo kosovske građane i sprečimo dalju eskalaciju. Mi shvatamo zabrinutost građana, ali ih ipak pozivamo da daju šansu kosovskim lokalnim i međunarodnim institucijama da reše probleme Mitrovice i druga nerešena pitanja institucionalnim merama."

Prof. Nedžad Daci, Predsedavajući Skupštine Kosova, izjavio je 17. marta: "U momentu kada je predsednik napadnut i kada su deca primorana da skaču u reku u svojoj smrt upotrebom preistorijskih metoda i kada je ranjen mladić Srbin, šta možemo ponuditi kao institucije građana, i šta možemo tražiti od njih."

Hašim Taći, Predsednik PDK-a, je izjavio 18. marta da "Kosovari i međunarodnici [zajedno] nisu započeli rat za Kosovo nastanjeno samo sa Albancima." On je pozvao za "mir, mudrost, zrelost, i međusobno poštovanje, kao i poštovanje drugih etničkih grupa." G. Taći je ponovio činjenicu da je to bilo partnerstvo sa zapadnim svetom, koji zajedno sa civilnim otporom, doneli Kosovu slobodu. On je pokušao da apeluje građanima kako bi oni razumeli i prihvatili uključenje međunarodne zajednice na Kosovo, uključujući i UNMIK.

Ramuš Haradinaj, Predsednik AAK-a, je rekao 18. marta: "Mislim da nema nasilja prema snagama sigurnosti, n.pr. nema nasilja prema KFOR-u. Ovo je revolt građana protiv status quo i postojeće situacija će

imati posledice na procesima koje smo postigli izgraditi na Kosovo."

UNMIK-ov Portparol Derek Čapel je rekao 17. marta: "Situacija na Kosovu je haotična... Bilo je ovde nasilja i pre, ali ovaj put pričamo o koordinisanim delima. Nasilje je počelo u nekoliko regija simultano, što doprinosi zaključku da je bilo prethodno planirano."

Dr Ibrahim Rugova, Predsednik Kosova i Predsednik LDK-a, 18. marta pozvao je građane da se vrate normalnom životu i da se suzdrže od napada na KFOR i UNMIK. "Takvi protesti ruše Kosovski imidž, oštećuju proces nezavisnosti, i idu prema interesu naših prijatelja".

Narodni pokret Kosova (LPK) je u svojoj izjavi za štampu rekao da nasilje 17. marta došlo kao rezultat oružanog napada iz sevara Mitrovice i drugih Srpskih enklava. Predsednik LPK-a (Emruš Džemajli) je rekao da se red i mir mogu povratiti ako zahtevi kosovskog naroda budu ispunjeni. On je

kritikovao Premijera Redžepija, rekavši pri tom da on nije uključen u rešavanju problema od prioriteta, nego se radije bavi pseudo-dialozima, koji mogu ustvari započeti samo posle obustave srpske agresije prema Kosovu i posle objavljivanja nezavisne države Kosovo.

COMKFOR Holger Kamerhof je objavio 18. marta da je NATO naredio razvrstanja rezervnih snaga na Kosovu. "Ja sam autorizovao KFOR Multi-Nacionalne komandire brigada da upotrebe proporcionalnu silu kako bi se osigurali vojnici i nekućni građani i kako bi se povratila sloboda kretanja na celom Kosovu," reako je Kamerhof.

Sekretar NATO - General Jap de Hup Šefer pre posete Kosovu 22. marta: "Niko na Kosovu ne bi trebalo da pomisli da će podsticanjem nasilja približiti svoje političke ambicije, a to bi trebalo najviše da važi za većinsku zajednicu na Kosovu, Albanace ... Ustvari, proći će više vremena pre nego što to shvate."

demonstracije civilnog društva protiv nasilja

Kako povratiti poverenje

Zoran Čulafić, *Slobodni novinar B 92*

Do pre par meseci koalicija Povratak je, po ocenama mnogih analitičara, bila jedna od najaktivnijih poslaničkih grupa u Skupštini Kosova i činilo se da su demokratski procesi na Kosovu ušli u jednu potpuno novu pozitivnu fazu. Talas nasilja u martu uspeo je, međutim, za samo nekoliko dana da pod veliki znak pitanja dovede gotovo sve što je građeno proteklih pet godina.

Poslanici koalicije Povratak danas ne učestvuju u radu kosovskog parlamenta i veliko je pitanje kada će ponovo sesti u skupštinske klupe. Član Predsedništva Skupštine Kosova Oliver Ivanović smatra da je 17. mart poništio skoro sve dosadašnje pozitivne efekte i da će u ovom slučaju međunarodna zajednica na Kosovu morati da uloži daleko više napora da povratu duboko poljuljano poverenje Srba u kosovske institucije.

“Danas moramo ići korak dalje, jer ako istragom budu obuhvaćeni samo oni koji su odgovorni za nasilje od 17. marta, i eliminišemo nasilje sredinom 1999. nećemo uspeti da eliminišemo uzročnike ovog poslednjeg nasilja”, rekao je Ivanović.

On smatra ovo jednim od ključnih preduslova za stvaranje ambijenta u kome će biti moguće povratiti poverenje Srba u međunarodnu zajednicu i Albance na Kosovu.

“Takav pristup bio bi, takođe, dobar i za same Albance, jer će se oni osloboditi tog nacionalističkog tereta, koji sigurno nije u njihovom interesu. Konačno, takav pristup bio bi dobar i za samu međunarodnu

uništena zgrada u Lipljanu 18. mart

zajednicu, jer bi eliminisanjem ekstremista ona dobila šansu da među ljude na Kosovu usadi evropske demokratske vrednosti i standarde.

Predstavnici koalicije Povratak ukazuju da na Kosovu ipak postoji nada da je moguće izgraditi nekakav oblik zajedničkog života Srba i Albanaca, ali da to sada isključivo zavisi od načina na koji će međunarodna zajednica sankcionisati sve one koji su odgovorni za martovsko nasilje.

Poslanik KP iz Kosovske Kamenice – Bogoljub Milošević kaže da 17. i 18. marta u Kamenici i okolnim srpskim selima nije bilo težeg nasilja.

„Ovde nije bilo ubistava i paljenja kuća, ali je bilo pokušaja da se sve to uradi. Mislim da je razlika u tome što ovde već duže vreme postoji neki mul-

tetnički život. Ovde još ima Srba u velikom broju, a uz to i Albanci i Srbi su drugačijeg mentaliteta; pomirljiviji su, nisu tako agresivni kao u nekim drugim sredinama. Američki KFOR je veoma ozbiljno shvatio svoj zadatak zaštite i odbrane Srba i njihove imovine”, kaže Milošević.

Jedan od velikih problema za srpsko stanovništvo tokom martovskih nemira bio je i nedostatak medijske komunikacije na celom Kosovu. Zato se dešavalo da srpski političari u izolovanim sredinama nisu mogli da reaguju na adekvatan način.

“U Mitrovici, recimo, političari subili dobro organizovani i imali su dobar pristup informacijama i medijima. U drugim mestima, posebno izolovanim enklavama, političari nisu bili u stanju da

prate situaciju i njihove reakcije nisu bile adekvatne. Mi smo ovde u Kamenici bukvalno bili u informativnom mraku i reakcije političara, ako ih je i bilo, nisu mogle da dopru do šire javnosti”, smatra Milošević. On je takođe stekao utisak da, na žalost, šira javnost u Srbiji mnogo ne brine o situaciji na Kosovu.

S druge strane, Nenad Radosavljević, svetnik SPGS UN za povratak, ukazuje na činjenicu da su martovski događaji nakratko uspeali da okupe sve srpske političare na Kosovu, čak iako su se već posle nekoliko dana videli znakovi podela među njima. Osnovni motiv za te podele u ovom momentu, kako kaže Radosavljević, može se naći u nastojanju pojedinaca da zauzmu što bolju poziciju u budućim pregovorima.

“Neki srpski političari sada čine sve kako bi zauzeli te pozicije i nametnuli se međunarodnoj zajednici kao ključni pregovarači. Za te svoje namere oni sada pokušavaju da dobiju podršku i Beograda, ali i same Prištine”, ocenio je Radosavljević, ali nije rekao na koje političare misli.

Brojne su kritike na rad civilne misije na Kosovu, posebno posle martovskog talasa nasilja. Čini se da se i Srbi i Albanci slažu u tome.

“Mislim da je UNMIK posle ovoga definitivno mrtav. Mi smo stalno ukazivali da je najveća slabost UNMIK-a njegovo pasivno ponašanje i neodlučnost, u strahu od reakcije albanske većine, smatra Bogoljub Milošević. Nenad Radosavljević dodaje da veruje da u samom UNMIK-u postoji velika personalna nezainteresovanost da se ozbiljno pristupi rešavanju problema.

S druge strane ni jedna kosovska institucija ne zaslužuje pozitivnu ocenu u odnosu na martovske događaje.

“Čak i u slučaju da se te institucije ne mogu direktno proglasiti odgovornim za nasilje, sigurno je da se mogu proglasiti odgovornim za stvaranje uslova koji su doveli do nasilja. Te institucije su tolerisale stvaranje ovakve atmosfere međuetničke mržnje i same sebe su dovele u poziciju da ne mogu da kontrolišu situaciju. Na žalost, pojedini lideri kosovskih Albanaca čak nisu ni želeli da učine bilo šta da smire situaciju”, rekao je Radosavljević.

“Nisam stekao utisak da je bilo ko od njih iskreno i snažno osudio sva ta dešavanja u martu. Čak i sada kada se pokušava rekonstrukcija objekata, oni pokušavaju da to na svaki način spreče”, ocenjuje Milošević.

Mitrovica 17. mart

Posle 17. marta među Srbima na Kosovu vlada duboko uverenje da je nasilje bilo dobro organizovano i isplanirano i da su politički lideri, kako oni u Prištini, tako i oni na lokalnom nivou, u potpunosti odgovorni za sve što se desilo – ako ne kao direktni podstrekači, a ono bar zbog toga što nisu ništa učinili da to nasilje spreče.

Bogoljub Milošević smatra da unutar albanske zajednice, a posebno u političkim krugovima, postoji jedinstven stav u odnosu prema Srbima koji je jedna od ključnih prepreka za nastavak demokratskih procesa na Kosovu.

S time se slaže i Nenad Radosavljević, uz naznaku da je u proteklim godinama na Kosovu najmanje rađeno na uspostavljanju dijaloga i poverenja između zajednica.

U nekim sredinama na Kosovu ipak postoji želja da se uspostave

kontakti između zajednica. Bogoljub Milošević kaže da se u Kosovskoj Kamenici Albanci trude da uspostave dijalog sa Srbima, ali da je jaz među zajednicama još uvek dubok.

“Kamenica je specifična u tom pogledu. Sada se Albanci dosta trude da izgledaju situaciju i da kažu, desilo se, više se neće ponoviti, ali im više niko ne veruje, jer smo im verovali punih pet godina. Mislim da oni sada žele da minimalizuju sve što se desilo. Ja sam imao više susreta sa Albancima na lokalnom nivou i to je ona njihova klasična priča – dok ste sami oni sve to osuđuju, međutim kada se nađu u društvu sa drugim Albancima oni onda ćute ili čak pokušavaju da brane i opravdaju postupke nekih nasilnika koji su ubijali, rušili i palili kuće”, smatra Milošević.

“Kosovo definitivno nije isto mesto posle 17. marta, i ako

želimo da ovde napravimo demokratsko društvo, onda celokupna politika koja je do današnjeg dana vođena treba da se preispita”, rekao je Ivanović.

Pitanje je samo da li su albanski politički lideri u ovom trenutku spremni i sposobni za takvo suočavanje imajući u vidu da krajem godine na Kosovu predstoje izbori i mnogi se plaše da bi svaka drugačija politika rezultirala manjim brojem glasova, kaže Nenad Radosavljević.

Ipak, ukoliko ne bude snage i spremnosti u krugovima međunarodne zajednice da se na ozbiljan i krajnje odlučan način pokrenu demokratski procesi na Kosovu, ostaju veoma male šanse da se KP vrati u skupštinu, ali, što je mnogo značajnije – proces vraćanja i izgradnje poverenja između Srba i Albanaca biće nepovratno izgubljen za ove generacije, smatra Oliver Ivanović.

UNMIK i Kosovske institucije, nalazeći načine prema partnerstvu

Piše, Ilir Deda, Kancelarija premijera

Partnerstvo. Koncept koji je široko primenjen još od kraja prošle godine, ponovo predstavljen od strane SPGS Holkerija i zahtevan od kosovskih institucija više od dve godine. Pet zajedničkih radnih grupa UNMIK/PIS koje su radile na sprovođenju standarda predstavljale su prvi korak u pokušaju da se uvedu partnerstvo između međunarodne administracije i lokalnih institucija. Nasilje 17. i 18. marta, koje je šokiralo i zapanjilo UNMIK i PIS, je takođe signaliziralo istinsku potrebu za partnerstvom između kosovskih institucija i UN administracije. Ali za izgradnju partnerstva nije dovoljno samo izgovoriti reč. Za to je potrebno puno ozbiljnog rada. Poslednji događaji ukazuju da postoji potreba da se ulože naponi za prekopotrebno partnerstvo.

Spori napredak po pitanju sigurnosti i ekonomskog razvoja frustrirali su većinu građana. Stanovnici Kosova su tiho posmatrali kako međunaroda i lokalna vlast igra "ping-pong igru prebacivanja krivice". I samo su posle tragičnih događaja u martu oba izvršna tela primila poziv za buđenje i hitno potrebne promene. Videvši da celo Kosovo ide ka haosu, i infiltraciji ekstremista koji vode nezadovoljni narod, bio je poslednji hitan poziv UNMIK-u i PIS da se usredsrede na prave probleme sa kojima se Kosovo suočava. A to je slaba ekonomija, sigurnost i krhki – nepostojeći posle nasilja – međuetnički odnosi.

Trenutna pravna postavka Ustavnog okvira je faktor koji

onemogućuje uspostavljanje fundamentalno ravnopravnih odnosa između stanovnika Kosova i UNMIK-a. Ustavni okvir ustvari stavlja vladu u potčinjen položaj UNMIK-u, deleći pri tom izvršne odgovornosti i trenutno se ne uklapajući u Kosovo. Od vremena kada su institucije postavljene, finalizirane u martu 2002. godine, stanovnici Kosova su zajedno tražili veći prenos nadležnosti/vlasti na izvršnu branšu. Ovo je stvorilo tenzije sa UNMIK-om. Nedavne pozive za partnerstvo SPGS i svih kosovskih institucionalnih i političkih lidera će biti jako teško materijalizirati u trenutnoj pravnoj postavci. UNMIK traži ponovno garantovanje da je vlada sposobna za upravu i ispravno ukazuje na oblasti u kojima su "preneta" ovlašćenja - obrazovanje i zdravstvo. Ipak ovo ne može smanjiti pozive na dalji prenos nadležnosti. Trenutna situacija u ove dve oblasti nije rezultat kosovske nesposobnosti, već rezultat nasleđa starijeg od jedne decenije: ostavština i kolaps komunizma, institucionalnog pritiska i paralelnog sistema, oružanog konflikta, i nedostatak kapaciteta kao rezultat svih ovih faktora. Insistiranje Kosovana na više odgovornosti u pravosuđu i policiji je takođe zahtev za povećanje poverenja u te dve institucije, koje su bile mehanizam pritiska u komunističkoj eri i tokom devedesetih. Odbijanje UNMIK-a da u najmanju ruku ojača kosovske kapacitete u ovim sferama oslabljuje. Ohrabrujući znak je otvaranje šest novih kancelarija unutar

Ilir Deda

Kancelarije premijera pokazuju da Kosovo kreće napred i da se partnerstvo polako postiže. To su kancelarije za Koordinisanje međunarodne saradnje i regionalni dijalog, Evropsku integraciju, Savetodavna kancelarija za javnu bezbednost, Kancelarija za energetiku, Kancelarija za pravosudna pitanja i strateška politička istraživanja i Kancelarija za planiranje. Cilj ovih kancelarija je razvoj i ojačavanje kosovskih kapaciteta u oblastima rezervisanih ovlašćenja.

Uklanjanje šefa PAK g-đe. Marie Fucci i progres u osnivanju novih kancelarija unutar Kancelarije premijera su novi zraci nade. Mora se brzo reagovali u ponovnom otpočinjanju procesa privatizacije, koji će biti usklađen sa smanjenjem taksi na poljoprivredne sirovine.

Sa druge strane, vlada je pokazala zrelost svojom reakcijom

na nasilje, i odigrala proaktivnu ulogu u osnivanju Centralne međuministarske komisije o upravljanju fondovima izdvojenim za rekonstrukciju oštećenih i uništenih kuća, pravoslavnih crkava i manastira. Štaviše vlada je pokazala spremnost za ponovnu izgradnju mostova između etničkih zajednica na Kosovu, prevashodno sa kosovskim Srbima i zajednicom Aškalija. PIS moraju da pokažu ozbiljnost po ovom pitanju tako što će ubrzano raditi na konkretnim poduhvatima.

Zajedno, PIS i UNMIK, moraju da rade na standardima za Kosovo što će omogućiti Kosovu da postane društvo bliže demokratskim evropskim standardima. U tom svetlu i UNMIK i PIS moraju da pokažu odgovornost i obavezu prema partnerstvu, kako se nasilje koje smo doživeli marta nebi ponovilo.

Razvoj kosovskog poljoprivrednog potencijala

Intervju sa g. Tomë Hajdaraj, predsedavajućem u Odboru za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj.

Shpresa Mulliqi, OSCE

Gospodine Hajdaraj, možete li nam reći koje su glavne aktivnosti Odbora za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj?

T. HAJDARAJ: Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj treba da razmatra oko 13 zakona vezanih sa oblast rada ministarstva i ovog parlamentarnog odbora – zakone u vezi stočarstva, veterine, obradive zemlje, navodnjavanje, kvalitet hrane, inspekciju, itd. Uz to, naš je odbor predvideo i kontakte sa drugim institucijama Kosova i van Kosova kako bi dobili nove ideje, razmenili iskustva i sproveli zajedničke projekte. Na primer, naš odbor je posetio parlament Bosne i Hercegovine (BiH) ove godine, jer se ova zemlja takođe suočava sa problemima tranzicije. Mi smo procenili da će nam iskustvo naših kolega iz Bosne poslužiti u pripremi zakona, nadgledanju sprovođenja zakona i drugih pravnih akata.

U svom radnom programu, odbor je predvideo posetu parlamentu Republike Albanije. Nedavno su naše kolege iz istog odbora parlamenta Republike Albanije posetile naš odbor i ovaj jako plodonosan sastanak je bio početna tačka potpisivanja sporazuma o slobodnoj trgovini, posebno u oblasti prehrambenih proizvoda, iako nismo zadovoljni dinamikom sprovođenja ovog sporazuma. Tokom sastanka i razgovora koje smo imali sa predstavnicima Bugarske kancelarije u Prištini, g. Kolev, mi smo predložili da u skorije vreme u proleće pošaljemo delegaciju odbora u poseti Bugarskoj. Mi znamo

Tomë Hajdaraj

da je trgovina sa Bugarskom povećana, posebno hrana i sirovine.

Osim toga, naš odbor je predvideo u svom programu posete 15 Skupština opština, jer je pitanje poljoprivrede jedno od najvažnijih na Kosovu. Zaključci sastanaka sa predsednicima SO, direktorima direkcija i opštinskim šefovima izvršnih tela govorili su da je veza između centralne vlasti i opštinskih nivoa slaba. Neophodno je poboljšanje ove saradnje.

Koliko zakona je usvojeno, i kako građani mogu saznati nešto o određenom zakonu?

T. HAJDARAJ: Nažalost mi nismo uvek zadovoljni sa usvajenjem zakona u skupštini i kako ih kako ih druga tela vlade sprovode, posebno u opštinama. Jedan od razloga zašto smo odlučili da održavamo sastanke sa opštinama je procena sprovođenja zakona na opštinskom nivou. U skoroj budućnosti ćemo opet pozvati direktore opštinskih direkcija i predstavnike ministarstva kako

bi zajedno razmatrali probleme.

Mi imamo odgovornost za javno zemljište, koje pokriva 187 hiljada hektara šume i više od 70 hiljada hektara obradive zemlje na kojoj niko ne radi. Sada pokušavamo da uključimo SO i relevantna ministarstva u detaljnu diskusiju o sprovođenju zakona.

Glavni problem ovde je pitanje svojine, ili kako privatizovati svojinu sa više od pet vlasnika? Imamo konkretne predloge za ovu svojinu preko osnivanja fonda za javne šume i javno poljoprivredno zemljište kojim će upravljati vlada Kosova ili SPGS ako je rezervisano pravo, ali da ne žurimo sa privatizacijom ovih bogatstava. Zemlja je fundamentalno pitanje za postojanje društva i države kao celine, i zato je požurivanje privatizacije neprihvatljivo. Verujem da treba sačuvati trenutnu situaciju dok ne nađemo pravog vlasnika svojine. Pomisliti da se sa ovim može brzo izaći na kraj, uz veliku tačnost i bezbolno pomoću samo jedne agencije kao što je KTA je po mome mišljenju besmislica. Mislim da svi diskriminirajući zakoni moraju biti poništeni, a umesto njih treba sprovesti nove zakone što je pre moguće koji bi bili u skladu sa standardima EU. To je i prevashodni razlog zbog čega je UNMIK tu.

Gospodine Hajdaraj, evidentno je da na Kosovu postoje određene neobrađene površine obradivih njiva. Da li mislite da su ove mnogobrojne neobrađene površine rezultat nepostojanja njihovih vlasnika, ili postojeće strukture nisu u nemogućnosti da se bave tim problemom na pravi način?

T. HAJDARAJ: Vidite, na Kosovu postoje tri vrste javnog zemljišta: društvene njive, druga društvena zemljišta i kolektivne nekretnine, takozvane "utrine". Treća vrsta obuhvata šumske površine, za koje postoje adekvatni papiri, znači postoji potpuna adekvatna dokumentacija, ali ih je koristilo celo selo kao zajedničko dobro.

Poljoprivreda i stočarstvo idu rame uz rame. Kakva je trenutna situacija stočara?

T. HAJDARAJ: Bolno je reći da je osim ljudskog faktora, u poslednjih 10 godina i u ratu, Kosovo najviše ispaštalo u sferi stočarstva. Pre tri ili četiri godine, grupa eksperata je napravila procenu štete, i procenili su da šteta u stočarstvu u zadnjih 10 godina prevazilazi sumu od nekoliko milijardi DM. I zbog ovoga smo insistirali da Ministarstvo poljoprivrede pripremi program procene štete za obradivu zemlju, šumarstvo, pašnjake, i posebno stočarstvo. Kao posledica rada ukupni broj stoke je opao za 65%. Mi smo kao parlamentarni odbor zatražili od Ekonomskih fiskalnih vlasti promenu oporezivanja sirovina, uključujući i živu stoku još od prošle godine, ali nažalost nismo još uspeli u tome. Uspeli smo da to uradimo sa semenom i žitaricama, iako zbog toga, nisu građani profitirali, nego proizvođači brašna. Ali, ove godine se nećemo držati po strani što se ovoga tiče, zato tražimo od direktora za politiku i razvoj unutar Ministarstva poljoprivrede da pripremi listu ciljeva, prioriteta i ako je moguće, osnivanje fonda za razvoj poljoprivrede. Nadam se da ćemo uspeli da ostvarimo ove ciljeve.

Kosovska policijska škola reaguje na martovske događaje

Ovaj članak je bio napisan nešto malo više od dve nedelje posle nasilja usmerenog protiv života i poseda na Kosovu koje se zbilo od 17. – 19. marta 2004. U mesecima koji su usledili detaljna analiza uzroka je preduzeta od strane UNMIK- civilne policije zajedno sa preporukama kako da se pristupi utvrđenom. Služba Kosovske policijske škole je isto tako u procesu prikupljanja činjenica rešena da identifikuje potencijalne propuste u obuci službenika.

Tim Wilson, Šef planiranja, služba Kosovske policijske škole
Odeljenje za policijsko obrazovanje i razvoj

Važno je imati na umu da su mnogi službenici Kosovske policijske službe rizikovali svoje živote i da su bili povređeni obavljajući svoju dužnost i suočavajući se sa nadmoćnijim grupama. Mnogi drugi su takođe izvršavali svoje dužnosti što su bolje mogli. Istrage po pitanju navodnih kriminalnih akata ili neprikladnog ponašanja od strane manjeg broja KPS službenika su u toku i ukoliko bude bilo dokaza protiv njih sa njima će se postupiti na odgovarajući način. Ponekad je previše lako optužiti uniformu, a ne pojedinca kada su navode pogrešni postupci.

U četvrtak več, 18. marta 2004. svojim sam se očima uverio u požrtvovanje i hrabrost naših KPS službenika i instruktora Kosovske policijske škole. Iz razloga koji tek treba da budu utvrđeni grupa od oko 1000 ljudi se skupila oko lokalne zajednice Aškalija koja se nalazi u blizini policijske stanice i naše škole. Mnogi su njihovi domovi bili provaljeni, popljackani i zapaljeni od strane kriminalaca koji su se skrivali unutar mase. Naše KPS osoblje je asistiralo nekolicini službenika KPS-a koji su bili na dužnosti u policijskoj stanici sprovodeći oko 200 muškaraca Aškalija, žena i dece na sigurno. Na samom su početku oni bili dovedeni u policijsku stanicu i kratko posle toga u našu policijsku školu kada

smo probili deo metalne ograde između policijske stanice i službe Kosovske policijske škole. Iako su službenici Kosovske policijske škole imali iza sebe dan ispunjen obukom u školi, ono što su uradili se generalno i očekivalo od policijskih službenika, malo obaziranja na sopstvenu sigurnost i zabrinutost za svoje porodice.

Od Kosovske policijske službe je zatraženo da sazri ubrzanim tempom u poređenju sa, sasvim moguće, bilo kojom drugom školom na svetu. Ovo je istina ne samo kada se radi o osoblju već i kada se radi i o resursima koji se kreću napred ka prihvatljivom nivou onoliko brzo koliko to budžet i vreme dozvoljavaju. Nisu svi delići mozaika na mestu i do pre dve nedelje prioriteta koje je trebalo postići izgledali su prihvatljivo. Jasno je da neki od ovih prioriteta treba sada da budu prilagođeni kako bi ispunili bilo koje planirane ili organizovane napade protiv par zajednica na Kosovu, kao što je to bio slučaj proteklog meseca. Jedan od primera je i razvoj komande i kontrolnog centra da efikasno i brzo koordiniraju resursima Kosovske policijske službe na celom Kosovu. Napravljen je progres u odabiru neophodne opreme, jer je ta oprema skupa i zbog toga zahteva brižljivo planiranje. Pre nedavnih događaja Kosovska policijska škola imala je malo

obuka u školi KPS u Vushtri/Vučitrnu

razloga da svoje resurse usmeri na to da se suoči sa orkestriranim regionalnim incidentima i neredima. Sada postoji nova preka potreba da se ispune ove potrebe što pre to bolje.

U ranoj fazi svoje obuke svaki službenik Kosovske policijske škole je prošao mnogo časova instrukcija o ljudskim pravima, pravilima ponašanja, etičkom ponašanju. Ustvari, trenutno je na obuci prva klasa studenata policije koja će proći kroz 20 nedelja osnovne obuke. Bez obzira na to materijali za obuku biće pregledani u nedeljama koje su pred nama kako bi pojasnili šta u budućnosti treba unaprediti u svetlu nedavnih događaja.

Održavanje mira je odgovornost svih nas, a ne samo policije.

Kosovska policijska škola je obučavala svoje studente o osnovnim demokratskim policijskim konceptima i praksama i obe Kosovska policijska škola i UNMIK policija imaju aktivan sektor policije za rad sa zajednicama koja promoviše saradnju policije i lidera zajednica i škola. Lokalne i međunarodne vlasti su ohrabrene da rade sa svojom lokalnom policijom na svim nivoima kako bi proširili ovu saradnju i podelili odgovornost u sprovođenju zakona i reda unutar zajednica. Redovni javni sastanci sa liderima zajednica i policijom treba da budu ohrabreni kako bi se čulo i tamo gde je moguće reagovalo na zabrinutost svih ljudi koje predstavljaju.

Reforma obrazovanja radi domašaja učenika

Živimo na početku novog veka, kada se dešavaju brze promene. Gotovo svi delovi naših života, počevši od odnosa u porodici i društvu, zemlji i regionu se menjaju. Kosovo i stanovnici Kosova će uraditi sve što mogu kako bi učinili da pitanje obrazovanja postane pitanje od važnosti za celo društvo, ne samo za institucije. Promene učinjene ovih dana i u buduću će imati veliki dugoročni uticaj.

Venera Lunji, Politički savetnik
Ministarstvo za obrazovanje, nauku i tehnologiju

Osnovna svrha Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) je da osigura bolje obrazovanje za sve. Malo toga se manja u obrazovanju dok ne stigne do učenika. Kako bi osigurali da reforme dopiru do učenika, MONT radi na sledećim prioriternim oblastima:

- Jedinstveni obrazovni sistem: ujedinjenje obrazovnog sistema traži sprovođenje zakona i drugih akata. 2003. Skupština Kosova je usvojila dva zakona o obrazovanju – zakon o osnovnom i višem obrazovanju i zakon o visokom obrazovanju;

- Obezbeđivanje dovoljno školskih zgrada, uzimajući u obzir potrebe za učenjem i podučavanjem, sigurnost i higijenske uslove;

- Omogućavanje šansi za mentalni, duhovni i psihofizički razvoj. Ovo uključuje i obrazovanje za sve i razvoj, sprovođenje i procenu programa nastave. Ovo će, naravno biti revidirano kako bi se osigurao visok kvalitet, kao i usklađenost sa evropskim standardima. Do sada su nastavne planove za 1, 6, 7, 9, 10 i 11 razred pripremale grupe eksperata na jezicima za sve zajednice koje žive na Kosovu. Međutim, srpska zajednica nije pokazala svoju pripremljenost da se pridruži inicijativi i to je razlog zbog čega se oni suočavaju sa preprekama u kompletiranju nastavnog programa za školske predmete. Grupa eksperata radi na proceni školskog plana i

programa na srpskom jeziku, ali oni još uvek nisu izneli svoje mišljenje, tj. pristanak. Eksperti iz UNMIK-a i Saveta Evrope takođe rade na proceni knjiga istorije na albanskom i srpskom jeziku;

- MONT pokušava da ohrabri i uključi roditelje i celu zajednicu u podršku promenama obrazovnog sistema. Posebni značaj imaće transparentnost i korektnost prema javnom mnjenju i sa medijima o dostignućima i/ili poteškoćama sa kojima se suočava obrazovni sistem na svom razvojnom putu;

- Glavni cilj reforme visokog obrazovanja je investiranje u buduću generaciju, koji će biti obučeni i obrazovani po evropskim standardima. Univerzitet će se razviti kao institucija u pogledu novih inicijativa, inovacija i aktivnog učešća u univerzitetskim mrežama. Pošto će saradivati sa institucijama za visoko obrazovanje iz drugih zemalja i postaću tržišno orijentisana institucija, sa ciljem da razvije i unapredi društvo. Univerzitetska odeljenja će biti ohrabrena da razviju nove planove i programe u skladu sa tržišnim zahtevima, da promovišu moderne metode podučavanja, obuke nastavnika, kako bi osigurali i održali kontakt sa drugim univerzitetima u regionu, Evropi i širom sveta.

MONT održava blisku saradnju sa međunarodnom zajednicom,

predstavnicima UNMIK-a i drugim vladinim institucijama na Kosovu. Međunarodne orga-nizacije su pomagale i podržale puno projekata za poboljšanje obrazovanja na Kosovu. Osnovni partneri koje bi hteo pomenuti su: Svetska banka, Kanadska agencija za međunarodni razvoj (CIDA), Kosovski razvojni projekat obrazovanja (KEDP), UNICEF, Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit (GTZ), Finska grupa za podršku, Swiss Contact, EAR i druge vladine i nevladine organizacije.

Sve gore navedene aktivnosti i puno drugih koje nismo pomenuli pokazale su da razvoj obrazovanja na Kosovu ide polako, ali je na pravom putu. MONT i njegovi službenici su svesni važnosti obrazovanja za celo društvo. I vlada Kosova smatra obrazovanje kao prioritet, kao esencijalno i najvažnije pitanje za potpuni razvoj Kosova.

Događaji 17. i 18. marta su bili šok za sve nas. Nasilje je bilo neočekivano i nepredvidljivo. Eskaliralo je od demonstracija nezadovoljstva – od strane većinskog stanovništva zbog grozne smrti troje dece u Čabru – u agresivno i nasilno nasilje koje šteti imidžu Kosova.

MONT je preduzeo širi spektar aktivnosti kako bi smanjio tenzija i sprečio izlazak učenika na ulice i ugrožavanje njihovih života. Održane su konferencije za štampu koje su pozivale nastavnike, direktore škola, a posebno roditelje da spreče svoju decu da se pridruže demonstratorima. MONT će kao deo vlade Kosova dati svoj doprinos rekonstrukciji od štete načinjene tih dana. Mi se isto tako nadamo da poslednji događaji neće biti zapamćeni kao neuspeh Kosova, i da će međunarodna zajednica u saradnji sa građanima Kosova raditi na boljoj budućnosti.

OEBS omogućava usavršavanje kadrova parlamentarnoj grupi “Ostale zajednice”

Senad Sabovic, OSCE

Tim za podršku centralnoj vladi (TPCV) OMiK-ovog odeljenja za demokratizaciju organizovao je u Ohridu seminar usavršavanja kadrova parlamentarne grupe “Ostale zajednice.” Događaj, koji se održao od 11. do 14. marta 2004. bio je jedinstvena prilika članovima grupe da se odvoje od svakodnevnih briga i razviju jedan analitički pristup problemima. Deo celokupnog fokusiranja TPCV-a je podrška usavršavanju kadrova članovima Skupštine Kosova, pa smo mi ponudili i dugoročnu podršku manjinskim partijama u ovoj skupštini. U tom kontekstu, smatrali smo korisnim omogućavanje seminara koje bi pomoglo članovima grupe OZ u povećanju njihovog konceptijskog razumevanja manjinskih prava, kao i u izgradnji kompromisnog duha među njima, kako bi bili u mogućnosti da razviju zajednička gledišta o pitanjima koja se tiču njihovih zajednica. Ove dve komponente bile su postavljene kao ključni ciljevi ovog seminara, jer su one ukazale na dve izvanredne potrebe ove parlamentarne grupe: na koncepte manjinskih prava uopšte, i na konsolidaciju političkih aktivnosti.

Oba ova cilja bila su zaista obuhvaćena perfektno od strane dva međunarodna eksperta za prava manjina koji su bili pozvani da podele njihovo znanje sa učesnicima i olakšaju ciljne diskusije. Zaista, u dodatku njihovoj profesionalnoj zaleđini u ljuds-

parlamentarna grupa “ostale zajednice u Ohridu

kim i manjinskim pravima, oba eksperta, Gregory Fabian, nekada iz OMiK Odeljenja za ljudska prava, i Clive Baldwin, iz Međunarodne grupe za prava manjina, imali su i temeljno razumevanje specifičnih problema urezanih u život manjina na Kosovu: obojica su u prethodnim godinama bili uključeni u process nadgledanja situacije etničkih manjina na Kosovu i pisanje OMiK-UNHCR izveštaja - procene situacija manjina. Modeli koje su oni dizajnirali i razvili uz podršku članova TPCV-a pruženi za odličnu kombinaciju

teorije o pravima manjina i posebnih instrumenata korišćenih za unapređenje ovih prava, posebno su prilagođeni potrebama parlamentarne grupe OZ. Stoga su u prvom delu seminara učesnicima ponuđene informacije o osnovnim principima prava manjina, kao i o međunarodnim konvencijama, a time i organizacijama. Ovo je bio deo u kome su pruženi odgovori na pitanja tipa “šta znači pravo” i “ko su manjine,” ali je i predstavljen katalog najvažnijih međunarodnih pravnih izvora o ovim pravima i institucijama koje stoje u

njihovoj pozadini. U dodatku, učesnici su demonstrirali kako su ovi međunarodni mehanizmi primenjivi na Kosovu i ilustrirali svoj odnos kontekstu o životu manjina na Kosovu.

Drugi deo seminara sadržao je praktične vežbe u kojima su učesnici bili dodatno obučeni od strane organizatora o razvoju i primeni analitičke pravne metodologije u njihovom parlamentarnom radu. U ovim vežbama, članovi grupe OZ su imali zadatak da interpretiraju bitne pravne odredbe koje se odnose na određene studije slučaja, identifikujući pravna

pitanja uključena u neke situacije iz stvarnog života, odvajajući politički od pravnog aspekta, vezujući pitanje za jedan od izvora prava, i tako redom. Osnovna logika u pozadini vežbi bila je uvećanje sposobnosti OZ članova u pogledu analitičkog razmišljanja kod upućivanja pitanja sa kojima se njihove zajednice suočavaju. Stoga je fokus ovoga bio u vezivanju učesnika za praktične mehanizme koje bi oni primenjivali u rešavanju problemima ljudi koje oni predstavljaju, definisanje problema i identifikacija pravnih pitanja, istraživanje rešenja problema, razvoj akcionog plana za pristupanje pitanju na osnovi prethodnih elemenata i opštih potreba njihovih zajednica, kao i implementacije plana preko raspoloživih kanala.

Poslednjeg dana, šef OMiK-a ambasador Pascal Fieschi, doputovao je iz Prištine u Ohrid da još jednom potvrdi Parlamentarnoj grupi OZ podršku koju misija pruža članovima parlamenta i njihovim zajednicama uopšte. U njegovom obraćanju u toku koktela sa učesnicima, organizatorima i osobljem OMiK-a, ambasador Fieschi čvrsto je istakao važnost konsolidacije i koherentnog funkcionisanja ove parlamentarne grupe.

Zato OMiK-ov Tim za podršku centralne vlade sa ponosom kaže da je seminar bio uspešan u svim aspektima koje je nameravao da obuhvati. Zaista, osim što su učili o mehanizmima prava manjina, učesnici su uživali u prelepom gradu Ohridu na obali jezera i ojačali bliskije međusobne odnose.

“Zapitali smo se: Ko je sledeći”

Gani Sadik,
Predsedavajući u parlamentarnoj grupi “Ostale zajednice”

Mi smo zapanjeni martovskim nasiljem na Kosovu. Svi smo bili ‘nespremni’- jer smo mislili da se nasilje tih razmera nikada više neće ponoviti na Kosovu.

Duboko žalimo ljudske gubitke koji su rezultat nemira – ljudski gubitci su nepovrativi. Ono što je takođe primećeno u toku nasilja bilo je destruktivno ponašanje prema objektima od istorijske i verske vrednosti, što se nikada nije smatralo jednom od karakteristika ovog dela sveta.

Za nas kao ‘Ostale zajednice’ događaji od 17. i 18. marta bili su zastrašujući – domovi Roma i Aškalija bili su mete, i nasilje je bilo usmereno na ove zajednice. Logično pitanje koje smo postavili sebi bilo je ‘ko je sledeći na listi’. Na sreću, nasilje se nije proširilo na sve članove ‘Ostalih zajednica’.

Mi oštro osuđujemo pojavu nasilja na Kosovu, i onih koji su podsticali nasilje – mi ih smatramo neprijateljima Kosova.

U poslednjih pet godina, institucije su zajedno sa građanima Kosova i uz pomoć UNMIK-a i KFOR-a uspele da stvore osnovu za različite etničke grupe da žive rame uz rame na Kosovu. Institucije su uložile mnogo truda i napora u demokratizaciju Kosova. Međunarodna zajednica imala je veru u stanovnike Kosova. Nažalost u ta dva dana sve je bilo uništeno i odbačeno.

Ljudski gubitci se ne mogu nadoknaditi. Ono što je takođe izgubljeno je poverenje celog

Gani Sadik

sveta, svih onih mnogobrojnih prijatelja koje Kosovo ima van granica. Celi svet je govorio o tragičnim dešavanjima na Kosovu – da li nam ovo treba? Protestovanje i javno izražavanje tuge MIRNO je osnovni demokratski princip. Nasilje se, međutim, nikada ne može opravdati.

Iz tog razloga, svi ljudi na Kosovu koji se zalažu za mir osudili su nasilje, a isto su uradile i institucije u okviru Skupštine Kosova koje vode ovaj proces. Ponovo su predstavnici ‘Ostalih zajednica’ učestvovali u ovoj osudi – mi moramo da osudimo nasilje bezobzira sa koje strane dolazi. Posebno osuđujemo napade na vojnike KFOR-a, oni su ovde u mirovnoj misiji

i dužnost im je da štite Kosovo i njegove građane. Sa druge strane, pozdravljamo odluku vlade Kosova da radoknadi svu štetu koja je naneta istorijskim spomenicima i domovima građana u toku martovskih nemira.

Prioritet Kosova i njegovih institucija je da povрати izgubljeno poverenje međunarodne zajednice. Institucije Kosova moraju da sarađuju sa UNMIK-om i KFOR-om i tako izgrade partnerstvo sa njima. Kao partneri, zajednički mogu da prevaziđu sve poteškoće koje su snašle Kosovo.

Kosovo treba UNMIK i KFOR i samo su dijalog i partnerstvo sa njima ono što ja vidim kao budućnost Kosova.

Kako učiniti da tri jezika govore jednim zakonodavnim glasom?

Hubert van Ek Koster

OMIK-ova Savetodavna služba u kabinetu premijera

U celom procesu izrade nacrtu zakona izgleda da stalno ima problema u pogledu tačnosti prevoda što na kraju dovodi do velikih razlika u konačnim verzijama proglašanih zakona na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Ovako nedosledno i nekoherentno proglašeni zakoni gube na važnosti jer ljudi ili tela koji bi trebalo da ih sprovedu ili da ih se pridržavaju ne mogu da razumeju njihovo tačno značenje. Ovo teži da postane još gore jer kada je zakon loše preveden onda i budući zakoni upotrebljavaju istu pogrešnu terminologiju, ili ako je terminologija ispravljena onda ova dva zakona nisu konzistentna. Osim toga, delimično kao rezultat loših prevoda, odgovornost za objavljivanje zakona koje je proglasila skupština bila je predmet duge debate između UNMIK-a i skupštine. U međuvremenu, proglašeni skupštinski zakoni dostupni su samo u elektronskoj verziji UNMIK-ovog službenog lista, dok se UNMIK odriče odgovornosti za tačnost teksta ili za tačnost određenih prevoda zakona koje je usvojila i proglasila skupština. Tek od nedavno postoji sporazum između UNMIK-a i skupštine u kome je skupština prihvatila odgovornost za publikovanje proglašanih zakona skupštine, ali samo na vebajtu skupštine. Pored toga, vlada je počela pravnu inicijativu za izdavanje službenog lista koji bi trebalo da osigura ispravno dostavljanje proglašanih zakona skupštine. Nesuglasice između UNMIK-a

i skupštine po pitanju odgovornosti za proglašene zakone skupštine mogle bi se rešiti, na žalost to nije doprinelo da se reši glavni postojeći problem. Proglašeni skupštinski zakoni na sva tri jezika još uvek su nekonzistentni i nekoherentni što teži da ugrozi vladavinu prava na Kosovu. U svetlu nedavnog etnički motivisanog nasilja postoji jaka potreba da se reše ova jezička pitanja, koja su osnovni deo napora za integraciju u kosovsko društvo.

Mnogi problemi sa prevodom čini se da se javljaju u samoj početnoj fazi kada se nacrti zakona prvi put pripremaju ili/ i razmatraju od strane radnih grupa u vladi. Na primer, ne postoji procedura za radne grupe koja bi osigurala da nacrti zakona na albanskom, engleskom i srpskom jeziku imaju istu sadržaj svaki put kada se naprave izmene tokom ovog procesa. Niti postoji profesionalni prevodi pisanih komentara o nacrtima zakona koji su uradili nezavisni spoljni eksperti na sva tri jezika radi razmatranja od strane svih članova radnih grupa. Postoje isto tako problemi i sa prevodjenjem na sastancima tokom rada radnih grupa. Ovo je rezultat činjenice da nema efektivnih pravila postupka kojima bi se rukovodile radne grupe u pogledu prevodjenja/tumačenja i, što je još važnije, postoji opšti nedostatak stručnih prevodilaca/tumača u vladi. Problemi koji se javljaju u radnim grupama čini se da ih je

teško rešiti u hodu i uglavnom ostaju prisutni i posle usvajanja nacrtu zakona od strane skupštine, pregledavanja od strane UNMIK-ove Službe za pravne savete i proglašenja od strane SPGS.

Anti-diskriminacioni Zakon (ADZ) daje jasan primer političkih implikacija koje netačni prevodi mogu imati. Na prvom čitanju ADZ u skupštini, koalicija Povratak neočekivano je glasala protiv ovog nacrtu zakona. Dok je međunarodna zajednica iznalazila sve moguće teorije zašto se to dogodilo, izgleda da je srpska verzija ADZ-a jako loše prevedena. Pošto je posle drugog čitanja skupština usvojila ADZ, koalicija Povratak je čak zatražila opozivanje zakona pozivajući se na član 9.1.39 Ustavnog okvira. Uopšte uzev, skupština je puno puta pokazala svoje nezadovoljstvo zbog kvaliteta tekstova nacrtu zakona koje dobija od vlade.

Deo ovog problema rešilo je Nemačko udruženje za tehničku saradnju (Deutsche Gesellschaft

für Technische Zusammenarbeit (GTZ)) pri kabinetu premijera (KP), projekat kojim upravlja Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR) a finasira ga EU. GTZ je obrazovao Službu za standardizaciju/verifikaciju u KP koja vrši proveru usklađenosti sa zakonima EU, Ustavnim okvirom i isto tako proverava prevodilačke/jezičke stvari svih nacrtu zakona. Međutim, ovaj process počinje tek pošto radne grupe završe sa razmatranjem i pošalju nacrtu zakona KP. Osim toga, GTZ trenutno radi na poboljšanju Administrativnog uputstva 1/2002 o proceduri za izradu nacrtu i podnošenje zakona vladi i skupštini. Ovo uputstvo daje bolje smernice radnim grupama u vezi administrativnih i prevodilačkih/tumačkih stvari i zahteva da vlada ustanovi Službe za standardizaciju/verifikaciju u svim drugim ministarstvima.

To znači da ne postoji dovoljan broj stručnih prevodilaca i tumača u celokupnom procesu dok se nacrti zakona razmatraju

u radnim grupama. Konkretno, potrebno je da se podrška za prevod na Engleski jezik jer se navodno ne može očekivati da to obezbedi sama vlada. Ustavni okvir jedino zahteva da vlada i skupština vode sve svoje sastanke i prevode službena dokumenta i na albanskom i na srpskom jeziku. Čak i ako bi PIS bile spremne da zaposle profesionalne prevodioce i tumače za engleski jezik, ovo bi bilo teško sprovesti jer UNMIK nudi više puta veću platu od onoga što bi civilni službenik dobio iz KKB za radno mesto prevodioca/tumača za engleski jezik. Međutim, predstavnici međunarodne zajednice često su članovi radnih grupa i traže se njihovi komentari u nacrtima zakona što je pogotovu teško kada nacrti zakona nisu dostupni na engleskom. Profesionalna verzija nacrtu zakona na engleskom u fazi radnih grupa omogućila bi međunarodnoj zajednici da daje komentare na delove nacrtu koji bi mogli da prouzrokuju nepremostive teškoće u kasnijoj fazi izrade nacrtu zakona. To znači da bi podrška PIS za obezbeđenje profesionalnih usluga u prevodu i tumačenju engleskog bila u interesu PIS ali i međunarodne zajednice.

Iako se od vlade i skupštine jasno zahteva da obezbede albansku i srpsku verziju nacrtu zakona, praksa je pokazala da su albanska i posebno srpska verzija često lošeg kvaliteta. Nedavno je stub II obrazovao Radnu grupu da preispita trajne poteškoće koje kosovski administrativni organi imaju u pogledu jezičkih zahteva i da da preporuke kako da se reši ovaj problem. Glavni zaključak je bio da postoji nedostatak stručnih prevodilaca/tumača u ministarstvima (i opštinama) i Radna grupa je, između ostalog, preporučila ustanovljenje službi

za prevodjenje/tumačenje u svim ministarstvima.

Sve dotle dok su potrebni prevodi sa engleskog jezika i dok vlada ne ustanovi profesionalne službe za prevodjenje/tumačenje u svim ministarstvima postoji kritična potreba za neposrednom značajnom podrškom imajući u vidu napred pomenute implikacije. Nažalost, nemože se očekivati da PIS za kratko vreme ustanovi potrebne jezičke službe za obezbeđivanje profesionalnih usluga prevodjenja i tumačenja za albanski i srpski jezik. Bili bi potrebni pravni stručnjaci koji bi mogli profesionalno da prevode zakone a njih će PIS teško moći da zaposli s obzirom na niske plate na kosovskom budžetu za tumače/prevodioce i nedostatak različitih kategorija prevodilaca/tumača u profesijama i visinama plata javnih službenika. Pošto bi pomoć za PIS u obezbeđivanju profesionalnih službi za prevodjenje i tumačenje sa engleskog jezika bilo u interesu kako PIS tako i međunarodne zajednice, i pošto se ne može očekivati da ovaj zadatak obave PIS, međunarodna zajednica ne bi trebalo da okleva da pruži ovu pomoć što je moguće pre. Predstavnici međunarodne zajednice koji učestvuju ili daju savete u procesu izrade nacrtu zakona treba da preuzmu odgovornost za obezbeđivanje engleskih prevoda i tumačenja. Dok bi vlada trebalo energično da se podstiče da ustanovi potrebne službe za prevodjenje/tumačenje, međunarodna zajednica treba da počne da pomaže proces prevodjenja, bilo direktno ili indirektno, tako što će na primer osnažiti domaće institucije pravnim stručnjacima koji bi privremeno mogli da dobiju zadatak da pomažu vladi tako što bi izvršavali potrebne zadatke u oblasti profesionalnog prevodjenja i tumačenja. Kada se ustanove i

prorade službe za prevodjenje, međunarodna zajednica treba odmah da se usredsredi na razvoj, neposredno ili posredno, stručnih sposobnosti službi za prevodjenje, na primer korišćenjem postojećih domaćih stručnjaka da se obezbedi da se u sve zakonodavne postupke integrišu kvalitetne službe za pravne prevode koje su održive i politički neutralne. Međutim, što se tiče engleskih prevoda i tumačenja međunarodna zajednica treba da nastavi da

daje podršku dok god to bude potrebno jer službe za prevodjenje najverovatnije da neće moći da obezbeđuju usluge prevodjenja i tumačenja na engleskom jeziku.

Ove mere teba da doprinesu značajnom unapređenju zakonodavnog procesa po pitanju prevoda nacrtu zakona, što će nadamo se za rezultat imati bolju vladavinu prava i štaviše predstavljati korak napred ka integraciji kosovskog društva.

Trojezični rečnik stručnih parlamentarnih i pravnih izraza

Da bi pomogli da se razreši rasprostranjen i akutan problem konfrontacije sa Privremenim institucijama samouprave (PIS), misija OEBS-a na Kosovu pokrenula je projekat koji će podržati skupštinu i vladu u stvaranju trojezičnog rečnika stručnih parlamentarnih i pravnih izraza. Ovo se pre svega radi kako bi se olakšalo pravljanje nacrtu zakona, prevod dokumenata, ali će takođe olakšati parlamentarnu debatu o nacrtima zakona u odborima i na plenarnim zasedanjima. U saradnji sa pravnim odeljenjem sekretarijata skupštine, kancelarijom premijera i parlamentarnim jezičkim programom NID iz Skoplja (koji je nedavno objavio sličan rečnik), projekat je posvećen kompilaciji pravnih i parlamentarnih izraza koje koriste zakonodavna i vladina tela, uključujući one na nivou EU. Prva verzija rečnika biće na engleskom, a onda će albanski i srpski ekvivalenti za svaki termin uslediti, uz definicije, sinonime i primere upotrebe prikladne terminologije.

U cilju implementacije projekta, naimenovan je koordinator projekta, oformljen odbor projekta i izdavački odbor. Takođe se vodi računa o formalnoj koordinaciji sa značajnim partnerima na projektu. Implementacija projekta koja je otpočela 1. oktobra 2003. isplanirana je u pet glavnih faza: [1] odabir i selekcija termina [2] prevod; [3] verifikacija procesiranog materijala na radionicama; [4] provera jezika i lektura; [5] izdavanje elektronskih i štampanih primeraka. Po predviđenim rokovima, finalizacija é se završiti krajem avgusta 2004.

Doina Ghimici, OEBS

Iskustvo tri parlamenta u podršci skupštini

Posle tromesečnog perioda početka i procene, Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR) projekat "Podrška Skupštini Kosova" je sada prešao u aktivniju fazu sprovođenja. Glavne aktivnosti, koje su preuzela tri ključna eksperta - g. Heinrich Grosse-Sender, viši ekspert za nacрте pravne parlamentarne reforme, g. Alfred Drescher, viši ekspert za ljudske resursa i menadžment osoblja i g. Peter Vanhoutte, viši ekspert logistike zajedno sa tim liderom - pokrivaju sfere, koje su od velikog značaja za buduće funkcionisanje Skuštine Kosova.

Prof. Dr. Nicolas Maziau, Tim lider EAR- konzorcijuma tri parlamenta, Savetnik u sekretarijatu i predsedništvu

U sferi izgradnje institucija, tim projekta je počeo sa tri glavne aktivnosti sa ambicijom da postigne brojne promene u funkcionisanju skupštine pre sledećih izbora.

[1] Razvijanje strategije za reorganizaciju predsedništva i sekretarijata. Ovo pitanje je razmatrano sa gđica Corinne Luquiens, ekspert na kratko vreme za projekat i Direktor za međunarodne odnosa u Francuskoj Assemblée nationale. Zasnivajući se na njenim predlozima, Tim Projekta će razmatrati sveobuhvatni plan za poboljšanje sekretarijata, učiniće ga više efikasnijim i adaptirati ga potrebama parlamenta koji se suočava sa razvojnim zadacima. Predlozi koji pokrivaju predsedništvo će biti razmotreni takođe, kako bi sve bilo efikasnije i transparentno.

[2] Smanjenje broja odbora u skupštini je pitanje od posebnog značaja. Skupština, kako je trenutno organizovana, im 19 odbora, 2 glavna odbora i 17 funkcionalnih odbora. Uzimajući u obzir broj članova skupštine (120), tako puno parlamentarnih odboraje izvor neefikasnosti. Predlog projekta je da se ovaj broj smanji, po mogućstvu za 10, sjedinjavanjem. Nove pozicije kao podpredsedavajući i "rapporteur" bi pomagali poboljšanju zakonodavnog

kapaciteta odbora, kvalitet zakonodavstva i njihove mogućnosti da adekvatno informišu plenarno zasedanje. U isto vreme, jedan uslov za uspeh ove reforme bi bio da se sprovede kao finansijski neutralna za članove skupštine. Diskusija se nastavlja i prihvaćena je jako pozitivno od strane predsedavajućih odbora. Nadamo se da će odluka o ovom pitanju usvojiti pre leta i da će njeno sprovođenje početi posle sledećih izbora.

[3] Poboljšanje zakonodavnog procesa između vlade i skupštine je jedno od ključnih elemenata, sa kojim se hitno treba pozabaviti. Tim projekta radi na ovom pitanju zajedno sa predstavnicima vlade kako bi došli do rešenja kako uspostaviti dobre parlamentarne odnose između Kancelarije premijera (OPM), ministarstava i skupštine. Procena situacije je napravljena od dva kratkoročna eksperta, g. Alberik Goris, zamenika šefa pravnog odeljenja Chambre des Représentants de Belgique i g. Joachim Kehrhahn, Sekretar Odbora za hranu i poljoprivredu u Deutscher Bundestag. Cilj je da se predloži Kancelariji premijera i skupštini memorandum razumevanja za razna pitanja u kojima se obe institucije slažu, da rade na poboljšanju dnevnih kontakata između izvršnih i zakonodavnih

Nicolas Maziau

Chambre des Représentants de Belgique, koji su došli februara kako bi procenili mogućnost stvaranja zakonodavnog veća na Kosovu. Ako se uspostavi, ova nova institucija će biti nezavisna od vlade i skupštine, a njihni članovi bili bi visoko kvalifikovani pravnici. Preko njihovih ekskluzivnih savetodavnih kapaciteta, savet koja bi

odeljenja. Osnovni je zahtev parlamentarne demokratije da ovlasti predstavnike vlade da u bilo koje doba prisustvuju radu odbora kada se razmatraju nacrti zakona. U isto vreme, potrebno je za ministarstva i OPM omogućće bolji pristup informacijama članovima odbora. Shodno tome, poslovnik skupštine i poslovnik vlade bi trebalo da se ažuriraju.

U ovom smislu, misija g. Michel Leroy, predsednika Belgijske komore Conseil d'Etat, i g. Ronald Mees, direktora u

trebao da razmatra doslednost zakonodavstva i njenog usklađenja sa Ustavnim okvirom i evropskim standardima. Posle misije oba eksperta, tim projekta namerava da predloži nacrt zakona koji bi se razmatrao kasnije.

U pravnoj sferi, projekat se koncentriše na dva pitanja:

[1] Tehničku pomoć radu odbora, posebno šest odbora koje projekat smatra važnim: dva glavna odbora, Odbor za pravna, zakonodavna i pitanja

Političko angažovanje mladih i kredibilitet institucija

Piše Lulzim Zeneli,
LDK član Skupštine Kosova

Angažovanje mladih u politici ne treba da bude tabu tema. Postoji čitava jedna generacija kosovskih lidera za koju se čini da je pogrešno shvatila nameru mlade generacije da se uključi u politiku da bi mogla da gradi političke karijere.

Istovremeno, angažovanje mladih nikako ne treba ograničavati na nivo formalnog angažovanja u političkim i društvenim zbivanjima u zemlji.

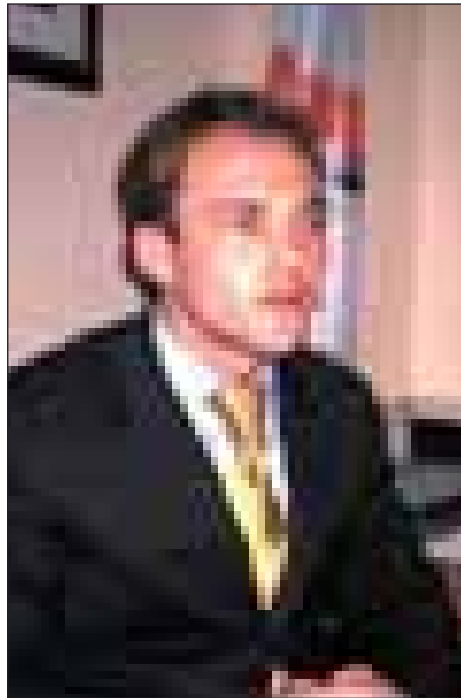
Angažovanje mladih u političkim i institucionalnim aktivnostima, na Kosovu i u inostranstvu, sada je važnije nego ikada. Mladi Kosovci treba da doprinose svojom energijom, voljom i hrabrošću da bi rešili praktične probleme u svojim oblastima interesovanja.

Političko angažovanje mlađe generacije sa novim idejama i pro-zapadnjačkim vizijama,

nikako ne treba pogrešno shvatiti, naprotiv, ovo treba pozdraviti kao zdravu ambiciju da se uključujući u proces, a ne ostane po strani kao pasivni posmatrač, što je trenutno slučaj...

Na kraju, važno je uključiti se, jer u protivnom naše društvo rizikuje da postane pasivno društvo i da se, kao posledica toga, kreće u neželjenim pravcima, što bi imalo jako negativan uticaj na celokupan proces.

Angažovanje mladih Kosovaca u politici danas nema samo formalan značaj.

Lulzim Zeneli

Uključenje mladih Kosovaca u politiku dokaz je njihove kreativnosti i energije.

Sledeće pitanje jeste na kom

nivou se naša omladina angažovala u politici? Ja mislim da naša omladina treba da bude više zastupljena na svim nivoima društva i rukovodstva.

Samo bi adekvatna zastupljenost mlade generacije, na svim nivoima odlučivanja, dala veći kredibilitet našim institucijama.

Događaji od 17. i 18. marta dali su najgori mogući primer. Nažalost, mnogi od onih, koji su činili dela nasilja, bili su mladi ljudi, tinejdžeri.

Takva dela narušila su ne samo sliku Kosova, nego i celog društva uopšte. Zato su naše institucije sada u škripcu, pošto mora mnogo da se radi, pa i lokalne i međunarodne institucije moraju da udvostruče svoje napore da bi popravile situaciju u svim sferama života, i što je još važnije - ojačale kredibilitet institucija, za šta nam je potreban optimizam!

vezana za Ustavni okvir, Odbor za trgovinu i industriju, Odbor za zdravstvo i Odbor za transport i komunikacije. Doprinos projekta sa daje preko jedinice za standardizaciju, koju će razviti viši lokalni pravni ekspert - g. Virtyta Ibrahimagaja zajedno sa kratkoročnim međunarodnim i lokalnim ekspertima sekretarijata skupštine. G. Frédéric Brédillot, Administrator u Komisiji za ekonomska pitanja Francuske Assemblée nationale bio je prvi ekspert koji je došao u februaru i pomagao. Od njega je traženo da razmatra saglasnost nacrtu zakona sa

evropskim standardima, i to Nacrtu zakona o energiji koji je pripremio Odbor za trgovinu i industriju uz pomoć USAID-Baring point.

[2] Kritični komentari poslovnika su trenutno u pripremi. Ekspert angažovan za kratkoročni projekat - g. Mark van der Hulst, direktor Pravnog odeljenja Chambre des Représentants de Belgique došao je da napravi procenu. Njegov izveštaj predlaže neke tehničke promene kako bi se zakonodavni process lakše sproveo. Ustvari, smatra se da je poslovnik jako komplikovan,

što uključuje neke kontradikcije, i usporava kapacitet skupštine u usvajanju zakona. Ovi kometari će biti predloženi skupštini i razmotreni još jednom sa relevantnim partijama, uključujući i ASI partnere.

U oblasti administracije, tim projekta priprema statut za osoblje koje bi trebalo da se predloži skupštini, juna 2004. god. Kratkoročni ekspert, g. Laurent Klein, direktor arhive i bivši šef osoblja u Francuskoj Assemblée nationale je došao da proceni i zajedno sa ključnim ekspertima projekta predložiti novi statut, koji bi trebao da

uz sistem karijere pomaže daljem razvoju profesionalne parlamentarne civilne službe.

Konačno, što se tiče logističke podrške skupštini, tim projekta je počeo da priprema plan tehničke rekonstrukcije, koja će uključiti i osavremenjavanje mreže telekomunikacije, razvijanje informacione mreže, ali će obuhvatiti i renovaciju zgrade. Gospodin Frank Blum, koordinator ICT-a u Deutscher Bundestag dobio je zadatak da da predloge. Ključni ekspert projekta trenutno priprema novi pravilnik o nabavci za skupštinu.

Promovisanje tolerancije

Piše Edita Tahiri, član skupštine

Godinu dana dugo putovanje za promovisanje tolerancije preko programa Američkog jevrejskog odbora (engl.skrać.: AJC) i organizacije Fridrih Nauman Stiftung (FNS) za mene je stvarno bilo jedinstveno iskustvo. Nakon prve uvodne, nadahnute debate o toleranciji u Skoplju/Makedonija i u Sinaju/Rumunija, usledilo je putovanje kroz toleranciju u Sjedinjenim Državama. Učesnicima iz postkomunističkih, ali i iz posleratnih zemalja, kao što sam ja sama, ovaj program je uspeo da da dragocene ideje i podsticaj za mozak i dušu.

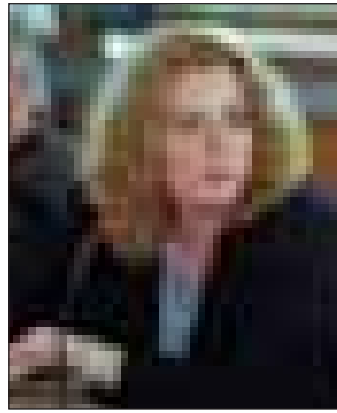
Program za promovisanje tolerancije u 2003. godini fokusirao se na ulogu istorije u promovisanju tolerancije u centralnoj, južnoj i istočnoj Evropi. Učesnici su bili iz ovih regiona, kao i iz Zajednice Nezavisnih Država. To što dolazimo iz različitih zemalja, kao nove vođe i oni koji oblikuju mišljenja u novim demokratijama, omogućilo nam je da učestvujemo u vrlo kreativnoj debati u kojoj se govorilo o uticaju istorije na odnose između ljudi i država. U radionicama održanim u Skoplju u Makedoniji aprila 2003., te u Sinaju maja 2003. godine, razgovarali smo o istoriji Balkana i predrasudama koje je ona stvorila. Pokušali smo da analiziramo u kojoj meri je istorija mogla da utiče na identitet nacije i pojedinca. A zatim smo se okrenuli budućnosti i pokušali da razmislimo o pitanjima kao što su sledeća: može li istorija da nas nauči da budemo tolerantni? Ili, da li tolerancija može da se gradi na istorijskim nepravdama? Izveštaji iz zemalja u kojima su učesnici govorili o svojim ličnim i nacionalnim stradanjima i nepravdama u prošlosti, predstavljali su značajan doprinos

za debatu. Mislim da je bilo zajedničko mišljenje da je prevazilaženje «istorijskih nepravdi» jedan od najvećih izazova za izgradnju bolje budućnosti.

U ovom kontekstu, ja sam u izveštaju iz moje zemlje govorila o tragičnoj prošlosti svoje nacije, naročito za zadnjih deset godina. Govorila sam o perspektivama izgradnje pravednog i tolerantnog društva na Kosovu i u jugoistočnoj Evropi. Rekla sam da tolerantna budućnost može da se gradi samo ispravljanjem nepravdi iz prošlosti. Što se tiče Balkana, ovo bi značilo usvajanje pravednog političkog i pravnog okvira za rešavanje nerešenih pitanja. Istovremeno, za Kosovo kao jedno od većih nerešenih pitanja Balkana, to znači kosovskom narodu priznati pravo na samoopredeljenje i dozvoliti mu da ima bezbedan dom u nezavisnoj državi. Dalje sam elaborirala da je iskorenjivanje straha preduslov za izgradnju tolerancije, a to je nešto što Albanci mogu da ostvare ako bi imali svoj bezbedan dom/državu. Zaključila sam rečima “Ne možemo očekivati da nacija postupa pravedno ako joj nije data pravda”.

Debata o ulozi istorije u promovisanju tolerancije pokazala je ozbiljan pristup učesnika. Niz korisnih ideja obeležio je ovaj rad. Izgledalo je da smo svi mi spremni da se upustimo u veliki izazov pomaganja samima sebi i Evropi u prevazilaženju prošlosti. Stvarno smo napravili korak napred ka jednom novom duhu – duhu dijaloga, razumevanja i tolerancije. I mislim da smo se spremili za putovanje u Sjedinjene Države kako bi preuzeli deo njihovog duha i demokratskog iskustva.

Prvo je na programu bio film “Sećanje na Titane”, jedna isti-

Edita Tahiri

nita priča o toleranciji. Onda smo otišli u srednju školu T.C. Vilijams u Ferfaksu u Virdžiniji, gde smo se susreli sa “Titanima tolerancije”. Razgovarali smo o njihovim precima, videli njihove slike i osetili živi duh nečeg vrlo ljudskog – jedinstvo učenika različitih rasa. Sledećih dana pružena nam je prilika da vidimo razne ljude i stručnjake koji služe cilju tolerancije. Predstavljene su nam američke inicijative koje treba da podstaknu poštovanje raznolikosti u njihovom društvu. Bio je to čitav mozaik aktera i ideja koji čine pokretačku snagu američke demokratije. Slušali smo i učestvovali u debati o promovisanju tolerancije preko nevladinih organizacija, sa posebnim osvrtom na rasu, etničku pripadnost, društvene probleme, veru, itd. Između ostalog, čuli smo šta vlada radi da bi promovisala toleranciju; videli smo da je uložen ogroman trud u pregovorima sa zajednicama pri odeljenju pravosuđa radi rešavanja rasnih sukoba. Ja lično mislim da kosovske institucije moraju da sprovedu sličnu praksu.

Posle Vašingtona posetili smo Njujork, veliki grad i sedište glavnog štaba AJC-a. Tamo su nas dočekali načelnik AJC-a, g. Dejvid Heris i njegovi saradnici. Nakon slušanja vizionarskog

govora g. Herisa, nije mi bilo teško da shvatim zašto je AJC imao tako uspešnu istoriju. Boravak u Njujorku obeležila je poseta mestu «Ground Zero», spomeniku žrtvama tragedije od devetog septembra.

Kasnije su se učesnici podelili u razne grupe da bi posetili AJC ogranke širom Sjedinjenih Država. Ja sam posetila ogranak u Detroitu i saznala o njihovom širokom spektru aktivnosti sa jevrejskom zajednicom i njenim multikulturnim aktivnostima sa ostalim zajednicama. Impresionirao me je njihov godišnji projekat “Ne zaboravite stranca” koji ima za cilj da se izrazi dobrodošlica nejevrejskim vođama. Nezaboravni trenutak u ovoj poseti bila je topla dobrodošlica na večeri povodom proslave Šabata u porodici Treson. Prisustvovala sam i Šabat ceremoniji u sinagogi, a naročit utisak na mene je ostavila intelektualna debata koja se tamo vodila. Imala sam čast da su me zamolili da održim govor u sinagogi.

Poslednji deo ovog programa bilo je naše ponovno okupljanje u Čikagu, koncentrisala se uglavnom na pitanja među-verskog razumevanja i saradnje. Susreli smo se sa predstavnicima građanskog društva, opštinske vlade i čikaške policije da bi smo saznali nešto o njihovim idejama i praksi. Ovu posetu obeležila je večernja diskusija o katoličko-jevrejskim odnosima, u Nort Šor Kongregejšn Izrael.

Ne mogu da završim ovaj izveštaj a da ne istaknem nezaboravnu posetu muzeju holokausta u Vašingtonu. To je bila moja druga poseta (prvi put sam ga posetila 1993. godine, kada je po prvi put bio otvoren), a poruka “za mrtve i žive moramo svedočiti” i ima svoju večnu važnost. Ona takođe podseća na istoriju moje nacije.

“Moramo da ulažemo u mlado osoblje skupštine”

Intervju sa Salijem Redžepijem, šef Sektora za plenarna i proceduralna pitanja u Skupštini Kosova.

Ali Caka, UNDP

G. Salji Redžepi, možete li da nam objasnite kao šef Sektora za plenarna i proceduralna pitanja koja je njegova uloga i funkcija?

Njegova uloga i važnost je sledeća: prima sve dokumente koji su vezani za zakonodavstvo, nacрте zakona, amandmane, zvanična pitanja parlamentaraca i ispunjava druge zahvete. Sistematizuje i distribuira pravne dokumente parlamentarcima ili pokreće pitanja parlamentaraca.

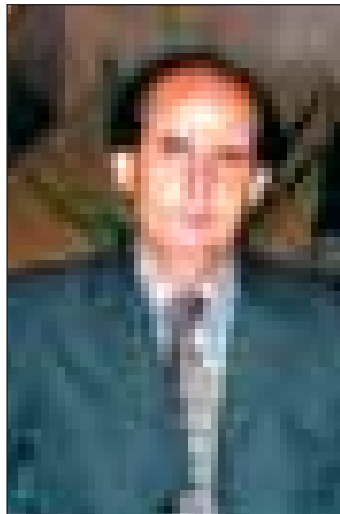
Sektor za plenarna i proceduralna pitanja je odgovoran da pruža podršku skupštini tako što prvo počinje sa spremanjem dnevnog reda, distribucijom dokumenata na sednice, pravi nacрте zakona sa sastanaka predsedništva, i implementira (materijalizuje) odluke, zaključke i preporuke koje je odobilo predsedništvo.

Odgovorna je za plenarne sednice skupštine, tako što prvo počinje sa pripremanjem dnevnog reda, distribucijom amandmana, nacрта zakona, rezolucija, beleški i materijalizacijom odluka, zaključaka i preporuka koje je sačinila skupština.

Uskoro će se početi da uslugama standardizacije i lekture na tri jezika (albanskom, srpskom i engleskom), i one će biti još jedna od delatnosti sektora.

Koja su glavna pravila u podnošenju amandmana za nacрте zakona?

Postupak za podnošenje amandmana propisan je u skupštinskoj uredbi 29. Svaka parlamentarna grupa ili član može da predloži amandman ili rezoluciju Sektoru za plenarna i proceduralna pitanja, ne kasnije od 5 dana pre debate o nacrtu zakona.

Sali Rexhepi

Diskusija svakog amandmana među parlamentarnim odborima ili neki izveštaj o njihovim preporukama beleži se u Sektoru za plenarna i proceduralna pitanja, i distribuira se članovima skupštine i drugim relevantnim institucijama.

Da li je Sektor za predloge nacрта zakona dobio adekvatnu obuku?

Osoblje sektora je kvalifikovano, bili su u radnoj poseti Francuskoj Skupštini i Belgijskom parlamentu. Svako da postoji potreba za daljom obukom i za iskustvima iz drugih parlamenata sa dugom parlamentarnom tradicijom.

Ono što bi bilo najpoželjnije za dalji rad moglo bi da se navede sledećim redom: precizan odabir osoblja i ulaganje u njihovu stručnost, a ne u starije generacije. Ne treba trošiti vreme na obuku osoblja sa dugim radnim stažom, jer je iskustvo pokazalo da oni imaju malo znanja čak i posle obuka što otežava izvršenje njihovih zadataka i odgovornosti. Prioritet treba da se da praktičnom

delu posla preko konkretnih radnih sredstava iz relevantnih oblasti u koje je uključeno osoblje sekretarijata. Bilo bi bolje da se odabere jedan član osoblja iz sektora i pošalje na jednomesečnu radnu posetu u neki od parlamenata koji podržava rad Skupštine Kosova. Civilnim službenicima treba produžiti ugovore na bar tri godine službe i obezbediti im zdravstveno i socijalno osiguranje. Njihove plate treba povećati u skladu sa troškovima života, kako bi se stimulisali za posao i kako bi mogli da žive od svog posla.

Koji su glavni izazovi sa kojima se Vi kao šef Sektora za plenarna i proceduralna pitanja suočavate?

Mogu da kažem da imamo previše posla, a nedovoljno osoblja koje bi ga obavljalo.

Šta je po vašem mišljenju najveći uspeh skupštine u poslednje dve godine?

Najveći uspeh u poslednje dve godine rada skupštine bilo bi uspostavljanje moderne administracije. To nosi: sekretarijat skupštine koji upošljava civilno osoblje (nedovoljan broj) koje treba da podrži rad skupštine; neki zakoni su usvojeni, neki se procesiraju, što je u suprotnosti sa pravnim standardima EU; sticanje solidnih iskustava, koja će dobro doći radu na zakonodavstvu.

Kako ocenjujete sveukupnu međunarodnu podršku Skupštini Kosova u toku njenog prvog mandata?

Podrška međunarodnog osoblja bila je odlična. Na početku rada skupštine, oni su bili ćelije iz kojih je iznikao sekretarijat skupštine zajedno sa lokalnim osobljem. I kasnije je

međunarodno osoblje igralo značajnu ulogu u podršci rada skupštine na različite načine preko konsultacija, instrukcija i obuka na čemu smo mi jako zahvalni.

Ono što nam sada treba je još obuke i investiranje. Investiranje u mladu radnu snagu.

ASI partneri su počeli sa pripremanjem programa podrške novoj skupštini. Šta bi, po Vašem mišljenju, trebalo da budu njihovi glavni prioriteti?

ASI treba da usredsredi svoje aktivnosti na sledeće oblasti: obuku osoblja za pisanje nacрта dokumenata; saradnju između grupa u skupštini, kao i među članovima skupštine i civilnih službenika koji ih podržavaju; organizovanje intenzivnih kurseva engleskog jezika; obučavanje skupštinskog osoblja za korišćenje i primenu informativne tehnologije u aktivnostima skupštine, kao i upoznavanje sa iskustvima parlamenata sa parlamentarnom tradicijom

Šta mislite da treba generalno da se poboljša u radu sekretarijata skupštine, i kako može da se poboljša rad Sektora za plenarna i proceduralna pitanja?

Mislim da u sekretarijatu skupštine na rukovodećim mestima treba da budu postavljeni samo oni ljudi koji imaju sposobnosti rukovodioca, lični integritet, profesionalci, kao i ljudi sa visokim moralom koji nisu skloni praksi korupcije i oni koji imaju dobre međuljudske odnose. Ovo će obezbediti funkcionisanje moderne, profesionalne i politički nepristrasne administracije. Protiv čega se treba boriti više nego protiv fenomena privilegija koje se zasnivaju na partijskoj afilijaciji i nepotizmu.

Izveštaj o kraju mandata odbora: Korak u izgradnji institucionalne memorije

Doina Ghimici, OEBS

Prva Skupština Kosova se približava kraju mandata. Bile su to tri izazovne godine i za članove skupštine i za osoblje koji su od početka morali da počnu sa izgradnjom demokratskih institucija i suoče se sa svim poteškoćama koje nosi početna faza. Iako Skupština Kosova, ni sa političke ni sa proceduralne tačke gledišta nije došla do faze potpune stabilnosti, funkcionalnosti i produktivnog zakonodavstva, iskustva koja su akumulirana tokom prvog mandata u kancelariji svakako bi trebalo zabeležiti, analizirati i preneti novoj skupštini, koja bi to trebalo dobro da iskoristi. U isto vreme, ovo bi bio deo napora za izgradnju institucionalne memorije, a takođe može da posluži u cilju dobijanja međunarodne pomoći.

Odbori Skupštine Kosova se suočavaju sa puno izazova, većina njih je inherentna u

početnoj fazi. Njihovo funkcionisanje se progresivno poboljšalo i odbori skupštine su dokazali da oni mogu da se suoče sa predlozima nacrtu zakona bez nepotrebnih odloženja, i istovremeno su počeli da koriste ulogu zakonodavnog prava na inicijativu. Eventualno usvajanje u široj meri, uprkos početnim rezervama, praksi javnih saslušanja, je primer uspešnih napora za izgradnju kapaciteta od strane međunarodnih donatora. Sledeća svetla tačka u funkcionisanju odbora je u vezi sa uspostavljanjem normalnih radnih odnosa između članova skupštine širog političkog i spektra zajednica na nivou odbora. Međutim, izvršno nadzorne funkcije nisu u potpunosti sprovedene, ni od same skupštine ni od pojedinih odbora. Nedovoljna saradnja nekih odbora sa odgovarajućim ministrastvima i nedovoljna odgovor-

nost određenih ministarstava je doprinelo odloženju zakonodavnog procesa u skupštini. Osim toga, u poslednje tri godine, primećene su varijacije u radu parlamentarnih odbora. Kasnije, na primer, odbori ne bi često uspeli da stvore kvorum potreban za sastanak. Kao posledica, na plenarnim zasedanjima održanim 28. aprila, skupština je morala da odloži usvajanje tri nacrtu zakona na osnovu činjenice da relevantni odbori nisu razmatrali određene nacrtu zakona. Predsednik skupštine je odlučio da nastavi sastanak sa predsedavajućima odbora kako bi rešio ovaj problem.

Efikasnost u radu i kvalitet variraju od odbora do odbora. Očigledno je da je učinak jednog odbora direktno povezan sa profesionalizmom i rešenošću predsedavajućih. Neki od predsedavajućih su dali sve od sebe

kako bi se postarali da njihovi odbori ispunjavaju zakonodavne obaveze u predviđenom vremenskom roku i pokušali su da se uključe u kontrolu vladinih aktivnosti i sami procene situaciju na terenu u određenim oblastima. Nekolicina predsedavajućih iz odbora započeli su inicijativu nacrtu godišnjih izveštaja o radu svojih odbora.

Mi verujemo da bi bilo jako važno da se ohrabre svi predsedavajući u odborima da naprave izveštaj za kraj mandata gde bi izveštavali o relevantnim iskustvima odbora, uključujući i pozitivne i negativne aspekte, mišljenja i ideje koje iz raznih razloga ne mogu da se sprovedu u već postojećem zakonodavstvu. Predsedavajući bi možda želeli da izveštaj napišu sami ili u konsultaciji sa članovima odbora, ili bi ovaj zadatak delegirali nekom drugom članu koji bi postao izveštač iz odbora. Važno je da informacija koja se nađe u izveštaju za kraj mandata treba da bude tačna i treba da sadrži i kvantitativnu i kvalitativnu procenu. Iz tog razloga, ASI partneri su spremni da pomognu u nacrtu formata ovih izveštaja, predložite formular sa uputstvima, uključujući i primere pitanja na koje bi se trebalo dati odgovor u izveštaju. Vebstrana skupštine koju je sponzorirao OEBS, bila bi idealno sredstvo za predstavljanje sižea rada odbora javnosti. U jesen OEBS će biti spreman da omogući izdavanje kompilacije izveštaja na kraju mandata.

Recent Support Activities

EWPPP konsultuje u vezi predstojećih izbora

U okviru programa istočnozapadne parlamentarne prakse (EWPPP) g. Valk i ja, oboje iskusni političari iz Holandije, posetili smo Prištinu od 12. do 15. februara. U toku posete održani su sastanci sa liderima i političarima iz mnogih političkih partija. Glavna tema diskusije bili su predstojeći centralni izbori i rad odbora skupštine.

U toku diskusije postalo je jasno da postoji opšti konsenzus oko sastava skupštine, rečeno je da će se on značajno promeniti posle izbora. Seminar će biti efikasniji za rad odbora ako se uključe neki novi članovi.

Sastanak sa premijerom Bajramom Redžepijem je takođe bio jako koristan. On nas je obavestio o nivou zakonodavstva i poteškoćama u stvaranju nacrt zakona i njihovom usvajanju na vreme od strane skupštine. Istaknuta je i uloga međunarodnih organizacija, OEBS-a i UNMiK-a.

Poslednji sastanak smo imali sa g. Ismetom Bećirijem, predsednikom opštine Priština, i nekim od njegovih savetnika. Izgleda kao da se Priština suočava sa sličnim problemima kao i svi gradovi, samo su njeni problemi veći. Potrebno je više novca da bi se obavili osnovni opštinski radovi, ali i građani Prištine treba da se obuču za dobrovoljne akcije.

Jan Dirk Blaauw

Politički i ekonomski consultant, EWPPP Holandija

Obuka o slobodi informisanja

Obuka o slobodi informisanja (FOI), poznata i kao Zakon o pristupu javnim dokumentima održana je sredinom februara, a sprovela je Dr Sherrie Wolf. Obuka je trajala 6 dana, počela je u petak, 13. februara, istog datuma kada je počela obuka za 29 službenika za demokratizaciju iz OEBS-a. Ovo je uglavnom bila prilika za NDI da OEBS-u demonstrira priručnik i metode obuke koje će koristiti. OEBS planira da održi obuku o Zakonu o FOI i od NDI je zatražio da pogleda priručnik za obuku.

U periodu od 16. – 20. februara, Dr. Wolf održala je svakodnevnu obuku, ponedeljak i utorak bili su rezervisani za članove Centralne skupštine, a ostatak nedelje za zvaničnike ministarstva iz centralnih PIS i opštinskih vlasti. Ukupan broj učesnika u toku ove nedelje bio je 50, od kojih su 30 bili zvaničnici ministarstava sa centralnog i opštinskog nivoa, dok su 20-oro bili članovi Skupštine Kosova. G. Edmond Efendija neformalno je obučavao nekolicinu članova osoblja skupštine.

Učesnici su pokazali interesovanje, naročito u delu obuke gde su vežbe bile predviđene za zvaničnike ministarstava. Ovi simulirani događaji sa obuke mogu da budu stvarni kada se građani obrate služenicima vlade i traže pristup određenom dokumentu.

Članovi skupštine nisu imali ove vežbe, jer je naglasak na obuku skupštinskog osoblja stavljen na korišćenje zakona kao nadzornog mehanizma. Članovi skupštine postavili su par zanimljivih pitanja i uključili su se u diskusiju oko važnih članova zakona u toku obuke.

Razgovaralo se o nastavku ove obuke, a odluka će se doneti u predstojećim nedeljama.

Pat Cadle

Direktora programa zakonodavne podrške, NDI

Misija projekta SPEAK u parlamentu Albanije

Menadžer projekta SPEAK otputovao je za Tiranu, Albanija, 23. februara 2004. sa g-đicom. Norom Babić, službenikom programa međuparlamentarne unije.

Poseta je omogućila da se podele naučene lekcije iz projekta SPEAK sa parlamentarnim sekretarijatom iz Albanije i parlamentarcima (MPs). Parlamentarni zvaničnici ukratko su informisani o progresu postignutom u uvođenju dobrih osnova za sistem menandžmenta elektronske dokumentacije u Skupštini Kosova. Poseta je pomogla i da se razvije zajednički rad između Skupštine Kosova i parlamenta Albanije koja bi dalje vodila ka saradnji. Najviše pažnje posvetilo se podeli informacija i naučenim lekcijama u korišćenju informativne tehnologije za reforme i menandžment zakonodavstva. Misija je dala pohvale dobro organizovanoj biblioteci i jedinici za istraživanja koja opslužuje albanski parlament.

Misija se susrela sa portparolom Skupštine Albanije, g. Servet Pelumbi, kao i sa Generalnim sekretarom g. Artan Banushi i njegovim mnogobrojnim osobljem.

Poseta Tirani takođe je bila mogućnost da se prisustvuje seminaru o Ulozi parlamenta u procesu evropske integracije koji je sponzorirala međuparlamentarna unija u saradnji sa parlamentom Albanije i UNDP Albanija.

Dnevni red su okarakterisale brojne prezentacije uključujući:

- g. Ledio Bianku, Direktor Evropskog centra i predsedavajući u klubu 2002. o ulozi parlamenta u procesu integracije;
- g. Selami Xhepa, Albanski centar za međunarodnu trgovinu u ekonomskim aspektima i cenom integracije za Albaniju;
- g. Mihail Baciu, član Rumunskog parlamenta, uloga odbora za integraciju Rumunskog parlamenta u process integracije;
- Dr Juhasz Laszlo, ekspert za evropsku integraciju, parlament Mađarske, uloga Mađarskog parlamenta u asocijacijske pregovore i implementaciju EU u Mađarskoj;
- g-đica. Ermenlinda Meksi ukratko je upoznala grupu o albanskom procesu.

Seminar je bio jako interaktivan i dobio je mnoge pozitivne komentare od približno 50 parlamentaraca i članova skupštine koji su učestvovali. Set prezentacija na albanskom obezbeđen je za Skupštinu Kosova i UNDP na Kosovu. Prezentacije g. Baciu i Dr Laszlo dostupne su na engleskom.

Roger F. Roy

Menadžer projekta, Projekat SPEAK u podršci Skupštini Kosova

ASI Mission Statement

Kao međuagencijski koordinator demokratskog programa podrške Skupštini Kosova, Inicijativa za podršku Skupštini (IPS) teži ka ojačavanju i profesionalnom usavršavanju Skupštine Kosova u razvoju sposobnosti kako bi ona postala stabilna, funkcionalna i produktivna zakonodavna Skupština, koja funkcioniše u skladu sa vladavinom prava i u ime svih zajednica i građana ravnopravno.

Članovi IPS radiće kako bi približili resurse jednom cilju. Rad IPS usredsrediće se na demokratsku političku kulturu zasnovanu na poznavanju i poštovanju demokratskih pravila i postupka, transparentnosti i odgovornosti prema javnosti, razvoju i primeni zakonodavnog dnevnog reda, pregledu izvršne vlasti i poštovanja višejezičnosti u Skupštini.

Kao koordinator među agencijama koje podržavaju Skupštinu Kosova, IPS podržava Skupštinu preko konferencija i obuka, radionica sa Odborima, tehničke pomoći zakonodavnom procesu, pruža savete Predsedništvu, predesavajućima u Odborima i pojedincima koji su članovi Skupštine, organizuje radne posete drugim parlamentima, obučava pravno osoblje i tumače u Skupštini. Rad savetnika i konsultanata u Skupštini i njenim Odborima takođe spada pod koordinaciju IPS.

Trenutni učesnici u IPS:

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNS), Konrad Adenauer Stiftung, Istočno – zapadni projekat parlamentarne prakse (Holandija), Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR), Agencija SAD za međunarodni razvoj (USAID) u saradnji sa Nacionalnim institutom za demokratiju (NDI), Razvojnim programom UN (UNDP) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (IPU), Konzorcijum francuskog, nemačkog i belgijskog Parlamenta. Odeljenja demokratizacije pri OEBS i Sekretarijat Skupštine uz aktivnu podršku kancelarije Premijera, stuba IV UNMIK (EU) i državnih kancelarija koje se nalaze u Prištini - Austrijska, Belgijska, Nemačka, Italijanska, Holandska, Švajcarska, kancelarija Velike Britanije i Sjedinjenih država.

<http://www.kuvendikosoves.org>

<http://www.skupstinakosova.org>

<http://www.assemblyofkosovo.org>

fotografije:

UNMIK-DPI (p. 1, 4, 8, 9); Bota Sot (p. 6); Lumni Rama (OEBS, p. 3, 5, 10, 11, 15, 18, 19, 21, 22, 24); Hasan Sopa (OEBS, p. 7, 16); Lubimir Kotec (OEBS, p. 12, 13, 20, 24); OD ARC OEBS (p. 14, 16)

